

Envera Huskić

*Ul. Behdžeta Mutevelića 1., Sarajevo-BiH
Rođena 1996. godine u Zavidovićima
Studentica III godine studija prvog ciklusa
Odsjek za geografiju, Prirodno-matematički fakultet
Univerzitet u Sarajevu*

Amina Selimović

*Gornji Kromolj do 42., Sarajevo-BiH
Rođena 1997. godine u Tuzli
Studentica II godine studija prvog ciklusa
Odsjek za geografiju, Prirodno-matematički fakultet
Univerzitet u Sarajevu*

ANALIZA STRUKTURA STANOVNIŠTVA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA U 2013. GODINI

Sažetak: *Analiza struktura stanovništva Zeničko-dobojskog kanton, sa geografskog aspekta, a prema popisu iz 2013., od izuzetnog je značaja u svim prostornim analizama na njegovoj teritoriji. Vršena je obradom statističkih podataka uz komparaciju parametara od upotrebne vrijednosti. Na osnovu njenog provođenja, utvrđeno je da je veći udio ženskog u odnosu na muško stanovništvo, kao i da najveći udio stanovništva pripada dobnoj skupini od 50 do 54 godine. U odnosu na ekonomsku strukturu, utvrđeno je da je većinski ekonomski neaktivno stanovništvo. Posmatranjem obrazovne strukture utvrđen je veliki udio fakultetski obrazovanog stanovništva u dobnoj kategoriji od 20 do 24 godine. Vrijednost analiza ovakvih pokazatelja leži u njihovoj neophodnosti u procesu kreiranja privredne i populacione politike.*

Ključne riječi: *popis stanovništva, biološka struktura, društvena struktura, starost stanovništva, obrazovanje, bračni status, etnička struktura, religijska struktura, jezička struktura*

ANALYSIS OF POPULATION STRUCTURE OF ZENICA-DOBOJ CANTON IN 2013

Abstract: *Analysis of the population structure in Zenica-Doboj canton, from the geographical perspective and based on 2013 census, is very important for all space analysis on the territory. The analysis was focused on statistical data with comparisons of the important parameters. It was concluded that the majority of the population is female, as well as that the majority is between age of 50-54. When it comes to the economical aspect, it was found out that the majority of the population is economically inactive. Moreover, the analysis of the education showed that there is a big proportion of population of the age 20-24 with higher education. These analyses are necessary in the process of creating policies related to population and economy.*

Keywords: *population census, biological structure, social structure, population age, education, marriage status, ethnic structure, religious structure, linguistic structure*

UVOD

Najstariji popisi stanovništva u Bosni i Hercegovini datiraju još od perioda osmanske vlasti na tom području. Međutim, prvi moderni popis u BiH održan je 1879. godine dolaskom Austro-Ugarske vlasti na njenu teritoriju. Od tada pa sve do danas kontinuirano se vrši popisivanje stanovništva u različitim vremenskim intervalima, shodno društveno-političkim odnosima određenog perioda.

Posljedni popis stanovništva u Bosni i Hercegovini realizovan je 2013. godine, i ujedno predstavlja prvi poslijeratni popis njenog stanovništva. Rezultati ovog popisa objavljeni su 30. juna 2016. godine.

Razlog izbora ove teme jeste želja za jednostavnim i sistematskim prikazom i analizom pokazatelja koji se odnose na strukture stanovništva neke teritorijalne jedinice sa geografskog aspekta, a koji mogu poslužiti u izradi novih naučnih radova iz oblasti demogeografije. Razlog izbora Zeničko-dobojskog kantona jeste njegova optimalna površina, broj stanovnika i centralni položaj u okviru granice države.

Prilikom izrade rada korišteno je više različitih općih naučnih metoda od kojih su najzastupljeniji statistički, grafički i kartografski metod, koji su ujedno i osnova za izradu rada ovakvog tipa.

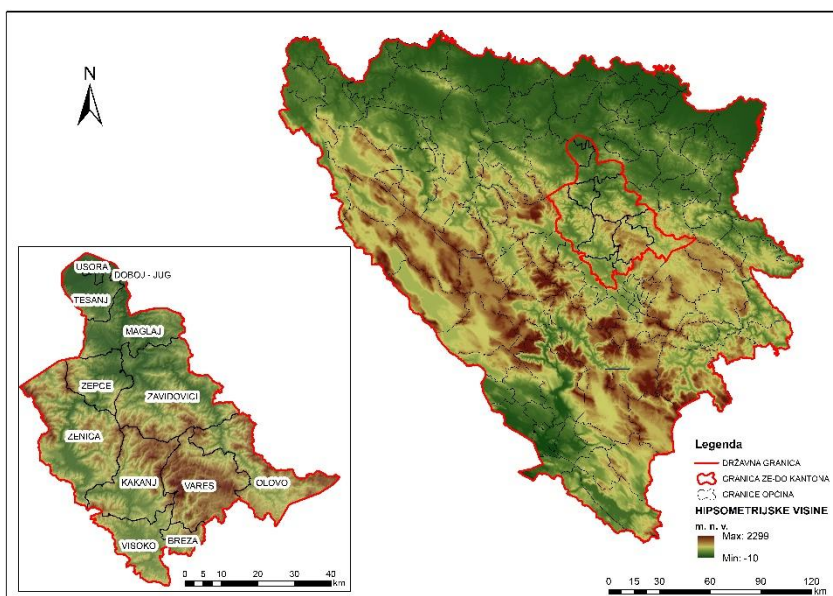
Cilj ovog rada jeste tabelarno, grafički i kartografski prikazati, a potom i analizirati osnovne odrednice biološke i društvene strukture stanovništva, kao i dati osnovne demografske podatke koji se odnose na područje Zeničko-dobojskog tj. njegovih općina.

GEOGRAFSKI POLOŽAJ

Zeničko-dobojski kanton je jedan od deset kantona Federacije Bosne i Hercegovine. Obuhvata Grad Zenicu i još 11 općina (Breza, Doboju Jug, Kakanj, Maglaj, Olovo, Tešanj, Usora, Vareš, Visoko, Zavidovići i Žepče).

Zauzima centralni dio Bosne i Hercegovine. U administrativnom smislu na sjeverozapadu, sjeveru i djelom na sjeveroistoku graniči sa Republikom Srpskom, na istoku sa

Tuzlanskim kantonom a manjim djelom sa Republikom Srpskom, na jugu sa Sarajevskim kantonom a na zapadu sa Srednjobosanskim kantonom. Obuhvata površinu od 3343,3 km².

Karta 1: Geografski položaj Zeničko-dobojskog kantona u okviru BiH

METODE ANALIZE STRUKTURA STANOVNIŠTVA

Veliki broj podataka koje nam pruža popis stanovništva, a koji su od izuzetnog značaja u geografiji, istovremeno su nepregledni i kao takve neophodno ih je sistematizirati te grafički i prostorno prikazati. Zbog toga je neophodno koristiti određene metode.

S obzirom da se ovaj rad temelji na analizi statističkih podataka dobijenih iz popisa stanovništva u 2013. godini, upotreba statističkog metoda jeste osnova za njegovu izradu. Na osnovu podataka koji se dobiju statističkom analizom, vrši se grafički prikaz istih. Od izuzetne važnosti, u geografiji, je i kartografski metod koji nam daje prostornu orijentaciju i upućuje na prostornu distribuciju pojava.

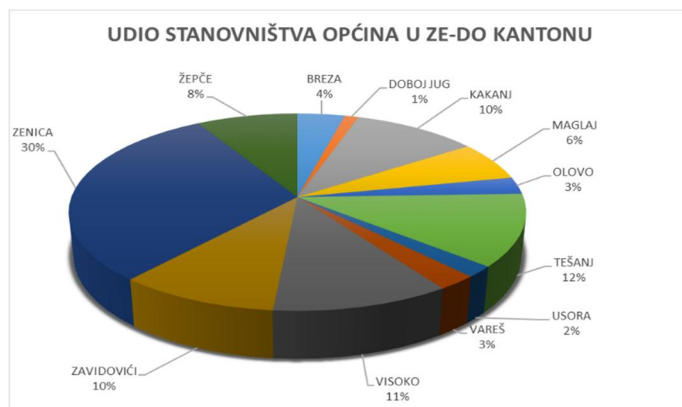
Metodologija po kojoj je vršena sistematizacija podataka odgovara savremenim metodološko-demografskim konceptima. (Nejašmić, 2005.) Prostorno distribucijsko predstavljanje pojava vršeno je pomoću GIS-Software-a, koji predstavlja osnovu u izradi kartografskih priloga.

Prilikom izrade rada korišten je i komparativni metod, kao sredstvo za poređenje različitih dobnih, spolnih i drugih kategorija, značajnih za analiziranje interesnih podataka. Korištenjem ovih metoda moguće je analizirati i druge teritorijalne jedinice.

REZULTATI I DISKUSIJA

OPĆI DEMOGRAFSKI POKAZATELJI

Na 3343,3 km² površine Zeničko-dobojskog kantona živi ukupno 364433 stanovnika. Gustoća naseljenosti ovog područja iznosi 109 st./km². Grad Zenica ima najveći broj stanovnika i to 110663 što predstavlja 30,37% stanovništva ZE-DO kantona. Općina Doboju Jug broji 4137 stanovnika i ima najmanji postotni udio u ukupnom broju stanovnika ZE-DO kantona, odnosno 1,14%.

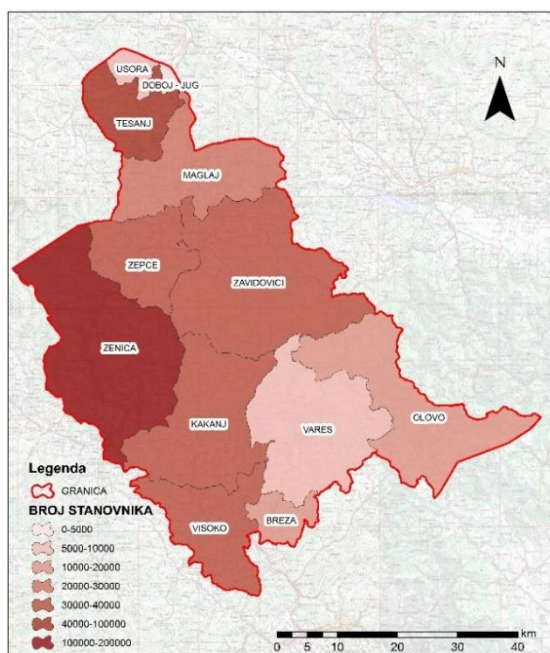

Grafikon 1: Udio stanovništva općina u ZE-DO kantonu

Tabela 1: Broj stanovnika i gustoća naseljenosti općina ZE-DO

OPĆINA	P km ²	BROJ STANOVNIKA	%	GUSTOĆA NASELJENOTI
BREZA	72,9	14168	3,89	194,35
DOBOJU JUG	10,2	4137	1,14	405,59
KAKANJ	377	37441	10,27	99,31
MAGLAJ	290	23146	6,35	79,81
OLOVO	407,8	10175	2,79	24,95
TEŠANJ	155,9	43063	11,82	276,22
USORA	49,8	6603	1,81	132,59
VAREŠ	390,1	8892	2,44	22,79
VISOKO	230,8	39938	10,96	173,04
ZAVIDOVIĆI	590,3	35988	9,88	60,97
ZENICA	558,5	110663	30,37	198,14
ŽEPČE	282	30219	8,29	107,16
UKUPNO	3343,3	364433	100	109,00

Istovremeno ova općina ima najveću gustoću stanovništva od 405,59 st./km². Takav pokazatelj objašnjava veoma mala površina ove općine od 10,2 km². Najmanju gustoću naseljenosti bilježi općina Vareš sa 22,79 st./km².

Karta 2: Prostorna distribucija stanovništva ZE-DO kantona

U skupinu općina sa gustoćom naseljenosti većom od 150 st/km², odnosno općina koje su gusto naseljene možemo navesti: Brezu, Tešanj, Visoko i Zenicu. Dok u skupinu općina sa gustoćom naseljenosti manjom od 150 st/km², odnosno općina koje su rijetko naseljene navodimo: Kakanj, Maglaj, Olovo, Zavidoviće Žepče i Usoru. Na osnovu toga možemo zaključiti da je većina općina ovog kantona rijetko naseljena. (Tabela 1.)

Relativno velika koncentracija stanovništva na području ovog kantona može se pripisati povoljnim prirodno-geografskim uslovima tj. velikim brojem dolinsko-kotlinskih proširenja koja su najprivlačnija i najpogodnija za život i rad.

BIOLOŠKE STRUKTURE STANOVNIŠTVA

Spolno-dobna struktura

Zeničko-dobojski kanton broji 183653 žena, odnosno 50,39% i 180780 muškaraca odnosno 49,61%. Prema ovim pokazateljima evidentno je da je broj muškaraca i žena vrlo ujednačen, ali sa 0,78% dominirajuće ženske populacije. (Tabela 2.)

Posmatranjem postotnih udjela starosne dobi ukupnog broja stanovnika prema kohortama od pet godina, uočen je najveći broj stanovnika u starosti od 50 do 54 godine sa 8,09% od ukupne populacije. U ovoj dobnoj kategoriji nalazi se najveći udio i muškog i ženskog stanovništva. Najmanji udio stanovništva nalazi se u dobnoj kategoriji od 85+ godina, sa 0,47%. (Tabela 2.)

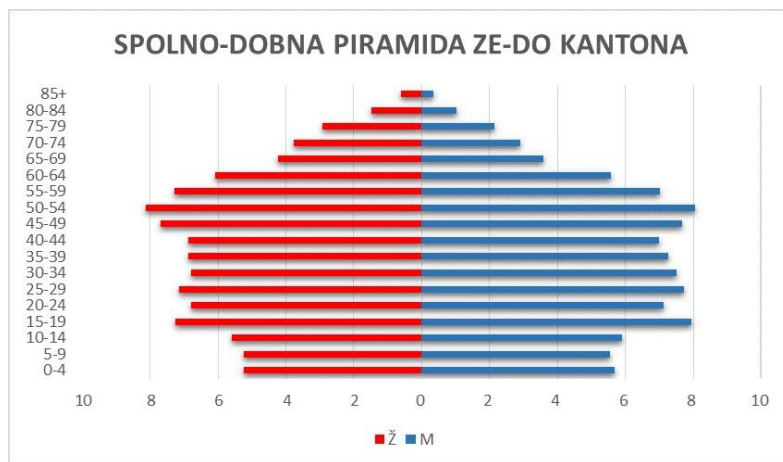
Tabela 2: Broj stanovnika prema spolu i dobi po petogodišnjim kohortama

SPOL	UKUPNO		Ž		M	
	BROJ ST.	%	BROJ ST.	%	BROJ ST.	%
0-4	19906	5,46	9641	5,25	10265	5,68
5-9	19610	5,38	9600	5,23	10010	5,54
10-14	20927	5,74	10259	5,59	10668	5,90
15-19	27674	7,59	13322	7,25	14352	7,94
20-24	25340	6,95	12468	6,79	12872	7,12
25-29	27092	7,43	13111	7,14	13981	7,73
30-34	26050	7,15	12458	6,78	13592	7,52
35-39	25766	7,07	12632	6,88	13134	7,27
40-44	25290	6,94	12635	6,88	12655	7,00
45-49	27980	7,68	14108	7,68	13872	7,67
50-54	29498	8,09	14945	8,14	14553	8,05
55-59	26069	7,15	13370	7,28	12699	7,02
60-64	21251	5,83	11176	6,09	10075	5,57
65-69	14217	3,90	7757	4,22	6460	3,57
70-74	12208	3,35	6941	3,78	5267	2,91
75-79	9237	2,53	5368	2,92	3869	2,14
80-84	4593	1,26	2742	1,49	1851	1,02
85+	1725	0,47	1120	0,61	605	0,33
UKUPNO	364433	100	183653	50,39	180780	49,6

Analizirajući oblik spolno-dobne piramide ZE-DO kantona, utvrđeno je da je osnovica piramide blago sužena, srednji dio ispupčen uz maksimalne vrijednosti u kategoriji 50-54 godine, te da se nadalje, sužava prema vrhu. Na samom vrhu piramida je najuža. U osnovi, ovakav oblik vezujemo za područja sa dominantno zrelim odnosno stacionarnim stanovništvom, a za oblik piramide kažemo da je urnski.

Pozitivna odrednica ovakvog stanja jeste nizak postotni udio starog stanovništva, odnosno veći udio mladog nego starog stanovništva. Međutim, zabrinjavajuća je pojava velikog broja zrelog stanovništva, čiji udio daleko premašuje udio mladog stanovništva. Tendencije ovakvog stanja upućuju na skoriju pojavu velikog broja starog stanovništva, uz opadajući trend broja mladog stanovništva i generalno nizak trend prirodnog priraštaja u čitavoj državi.

Zanimljivo je istaknuti i pojavu naglog opadanja udjela broja stanovnika u dobnoj skupini od 20 do 24 godine koju možemo povezati sa ratom u periodu 1992-1995. godine na području BiH. Zbog loše društveno-političke i ekonomske situacije ljudi su se rijeđe odlučivali za osnivanje porodice i rađanje djece. Nakon završetka rata, povećava se broj rođene djece, što se odražava na dobnu kategoriju od 15 do 19 godina. (Tabela 2.)

Grafikon 2: Spolno-dobna piramida ZE-DO kantona

U odnosu na privredni sektor, ovakvi spolno dobni odnosi ocjenjuju se vrlo negativno, zbog smanjenja broja radne snage i povećanja opterećenja na penzioni fond, što će dugoročno dovesti do smanjenja penzija, produženja radnog vijeka i niza drugih socijalno nepopularnih mjera. Kao reakcija na takav vid mjera, mogu se javiti društveni nemiri i opće stanje nezadovoljstva unutar naroda.

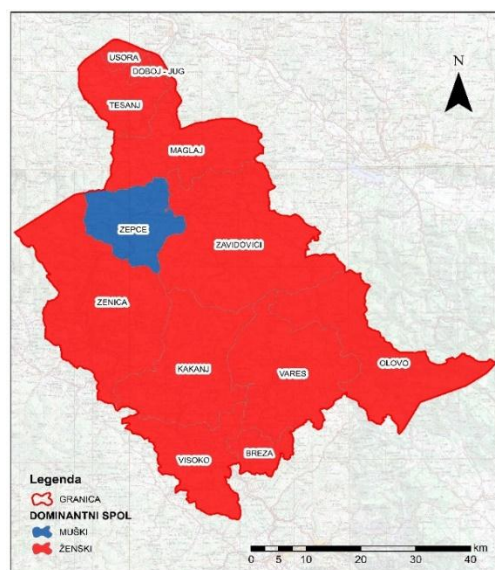
Spolna struktura

Na području Zeničko-dobojskog kantona udio stanovništva prema spolu je veoma ujednačen, uz vrlo mali postotni udio populacije ženskog stanovništva koja je veća.

Tabela 3: Udio stanovništva općina Zeničko-dobojskog kantona prema dominantnom spolu

OPĆINA	M	Ž
BREZA	49,07	50,93
DOBOJ JUG	49,92	50,08
KAKANJ	49,81	50,19
MAGLAJ	49,38	50,62
OLOVO	49,97	50,03
TEŠANJ	49,64	50,36
USORA	49,46	50,54
VAREŠ	49,18	50,82
VISOKO	49,34	50,66
ZAVIDOVIĆI	49,69	50,31
ZENICA	49,39	50,61
ŽEPČE	50,75	49,25
ZE-DO KANTON	49,61	50,39

Ako posmatramo pojedinačno svaku općinu u kantonu, jedino je u općini Žepče udio muškaraca veći za 1% u odnosu na žene. U svim ostalim općinama dominira žensko stanovništvo. (Tabela 3.)

Karta 3: Udio stanovništva općina Zeničko-dobojskog kantona prema dominantnom spolu

Dobna struktura

Postoji više različitih kategorizacija mladog, zrelog i starog stanovništva. Za potrebe ovog istraživanja uzete su granične vrijednosti prema radnim kontingentima, za mlado stanovništvo od 0 do 19 godina, zrelo od 19 do 59 godina i staro stanovništvo 60+ godina. (Nejašmić, 2005)

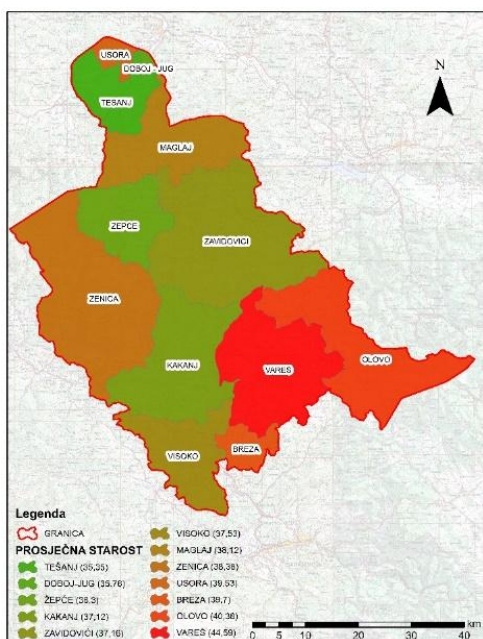
U ZE-DO kantonu ukupno ima 24,29% mladog stanovništva, 58,41% zrelog stanovništva i 17,3% starog stanovništva. (Tabela 4.)

Općina sa najvećim procentom mladog stanovništva je Tešanj sa 27,2%. Općina sa najvećim udjelom zrelog stanovništva je Breza sa 59,73%, dok je općina sa najvećim udjelom starog stanovništva Vareš sa 27,96%. (Tabela 4.)

Tabela 3: Udio mladog, zrelog i starog stanovništva općina ZE-DO kantona

Općina	0-19	20-59	60+
BREZA	20,8	59,73	19,45
KAKANJ	25,04	58,34	16,62
MAGLAJ	23,50	58,91	17,59
OLOVO	20,68	59,14	20,19
TEŠANJ	27,20	58,58	14,22
USORA	21,63	59,17	19,20
VAREŠ	17,09	54,95	27,96
VISOKO	24,52	57,84	17,64
ZAVIDOVIĆI	24,99	58,76	16,24
ZENICA	23,26	58,45	18,29
ŽEPČE	26,31	58,69	15,00
ZE-DO KANTON	24,29	58,41	17,30

Prosječna starost stanovništva

Karta 4: Prosječna starost u općinama ZE-DO kantona

uslova za život, što se kauzalno odražava na prosječnu starost stanovništva. S obzirom da su ekonomski pokazatelji općine Tešanj pozitivniji i gotovo najbolji u čitavom kantonu, mlado stanovništvo se odlučuje za ostanak u rodnom mjestu i uporedno zasniva porodicu i rađa djecu. To se odražava na demografsku sliku i rezultat toga je najmlađi postotni udio stanovništva.

Prosječna starost stanovništva ZE-DO kantona iznosi 37,73 godine, odnosno prosječna starost za žene iznosi 38,7 godina, a za muškarce 36,76 godina, što nam ukazuje na to da je muško stanovništvo u prosjeku mlađe za 0,97 godine. (Tabela 5.)

Najstarije stanovništvo nalazi se u općini Vareš sa prosječnom starošću od 44,59 godina. Najmlađe stanovništvo nalazi se u općini Tešanj sa prosječnom starošću od 35,35 godina. (Tabela 5.)

Generalno, ovi pokazatelji se mogu povezati sa ekonomskim stanjem na tim područjima. Mlado stanovništvo se uglavnom iseljava iz općine Vareš zbog loših ekonomskih

Tabela 5: Prosječna starost u općinama ZE-DO kantona

OPĆINA	Prosječna starost
BREZA	39,70
DOBOJ JUG	35,76
KAKANJ	37,12
MAGLAJ	38,12
OLOVO	40,38
TEŠANJ	35,35
USORA	39,53
VAREŠ	44,59
VISOKO	37,53
ZAVIDOVIĆI	37,16
ZENICA	38,38
ŽEPČE	36,30

DRUŠTVENE STRUKTURE STANOVNIŠTVA

Radna aktivnost stanovništva

U Zeničko-dobojskom kantonu 33% stanovništva je zaposleno u nekom od privrednih sektora, dok je 11% ekonomski aktivnog stanovništva nezaposleno. 56% stanovništva je ekonomski neaktivno (učenici, penzioneri, osobe koje obavljaju kućne poslove, osobe nesposobne za rad).

Ako u obzir uzmemo najveći broj stanovnika u zreloj životnoj dobi a koji su u tom period najproduktivniji za rad, ovakvi pokazatelji su zabrinjavajući, i dugoročno će se odraziti na demografsku sliku stanovništva.

32,99% stanovništva Zeničko-dobojskog kantona nalazi se u nekoj vrsti radnog odnosa, dok proporcionalno tome 67,01% stanovništva jeste izvan radnog odnosa. (Tabela 6.)

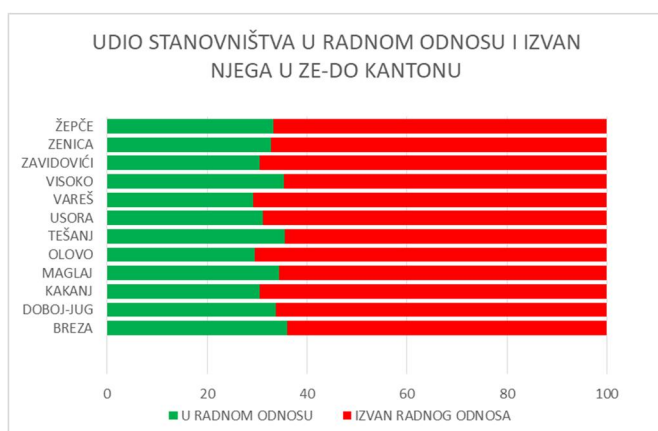
Najveći udio stanovništva koje se nalazi u radnom odnosu na području je općine Breza sa gotovo 36%. Odmah poslije Breze slijede i općine Tešanj, Visoko i Maglaj. Posmatrajući prostornu distribuciju većih industrijskih pogona zaključeno je da se lokacija istih nalazi u ovim općinama, te da shodno tome, lokalno stanovništvo ima najviše prostora za zapošljavanje.

Grafikon 3: Udio radno aktivnih i radno neaktivnih stanovnika ZE-DO kantona

Tabela 4: Udio stanovništva u radnom odnosu i izvan njega

OPĆINA	U RADNOM ODNOSU	IZVAN RADNOG ODNOSA
BREZA	35,96	64,04
DOBOJ-JUG	33,77	66,23
KAKANJ	30,46	69,54
MAGLAJ	34,42	65,58
OLOVO	29,57	70,43
TEŠANJ	35,51	64,5
USORA	31,09	68,91
VAREŠ	29,19	70,81
VISOKO	35,37	64,64
ZAVIDOVIĆI	30,48	69,52
ZENICA	32,83	67,17
ŽEPČE	33,27	66,73
ZE-DO KANTON	32,99	67,01

Grafikon 4: Udio stanovništva u radnom odnosu i izvan njega

Najveći udio stanovništva koje je izvan radnog odnosa nalazi se na području općine Vareš sa 70,81%. Već prije, prilikom analize prosječne starosti stanovništva, spomenuto je da ova općina ima prosječno najstarije stanovništvo, što nam ukazuje na veliki broj penzionisanog stanovništva koje ne učestvuje u radnom odnosu. S obzirom na veliki udio zrelog stanovništva, tendencije pokazuju da bi se ovakvo stanje u budućem periodu moglo još više pogoršati. Pored općine Vareš visok udio stanovništva izvan radnog odnosa imaju i općine Olovo i Zavidovići.

Tabela 5: Udio zaposlenog i nezaposlenog stanovništva općina ZE-DO kantona

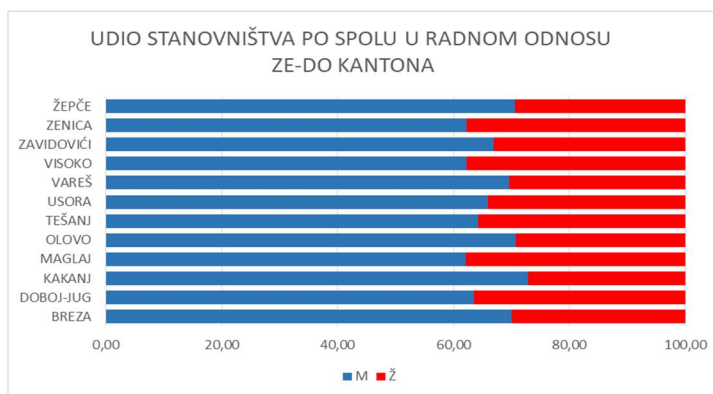
OPĆINA	ZAPOSLENI	NEZAPOSLENI
BREZA	84,23	15,77
DOBOJ-JUG	67,36	32,64
KAKANJ	72,40	27,60
MAGLAJ	74,06	25,94
OLOVO	75,54	24,46
TEŠANJ	75,15	24,85
USORA	79,87	20,13
VAREŠ	79,15	20,85
VISOKO	77,56	22,44
ZAVIDOVIĆI	70,78	29,22
ZENICA	73,41	26,59
ŽEPČE	78,71	21,29
ZE-DO KANTON	74,83	25,17

Ako posmatramo isključivo radno sposobno stanovništvo, 74,83% stanovništva je zaposleno, dok je 25,17% stanovništva nezaposleno. (Tabela 7.)

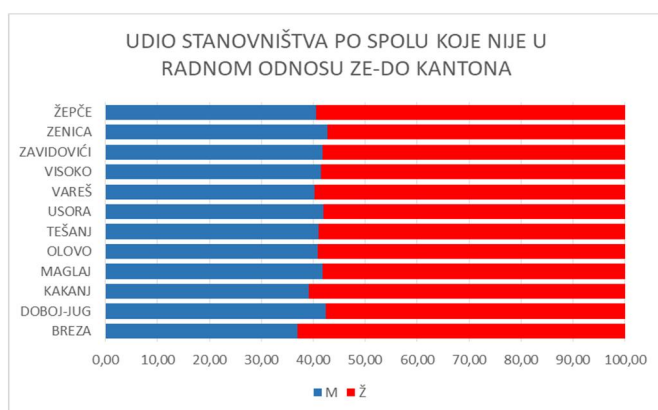
Najveći postotak zaposlenog stanovništva ima Breza sa 84,23%, dok najmanje zaposlenih ima u Doboj-Jugu i to 32,64%. (Tabela 7.)

Visok stepen nezaposlenosti je i u Zenici i Zavidovićima, dok je nizak stepen nezaposlenosti radno aktivnog stanovništva u Usori i Varešu.

Analizom podataka o zaposlenosti stanovništva prema spolu uočeno je da je 65,39% muškaraca u radnom odnosu, dok je 34,61% žena. S obzirom da u kategoriju stanovništva izvan radnog odnosa ulazi i stanovništvo koje obavlja kućne poslove kao i penzionisano stanovništvo, a poznavajući društveno-kulturološke prilike ovog područja, ovakav postotni odnos relativno je i očekivan. Pored toga što velik broj žena odlučuje da se posveti porodici i ne stupa u radni odnos, žene u prosjeku žive duže te su samim tim i duži korisnici penzionih primanja.

Grafikon 5: Udio stanovništva po spolu u radnom odnosu općina ZE-DO kantona

Grafikon 6: Udio stanovništva po spolu koje nije u radnom odnosu općina ZE-DO kantona

Najveći postotak muškog stanovništva koje je u radnom odnosu jeste u općini Kakanj sa 72,89%, a najmanji u Zenici sa 42,78%. Najveći postotak ženskog stanovništva koje je u radnom odnosu je u općini Maglaj sa 37,95%, a najmanji u općini Breza sa 63,04% ženskog stanovništva. (Tabela 8.)

Na osnovu prikazanih podataka možemo zaključiti da je većinsko muško stanovništvo u radnom odnosu, kako na nivou kantona tako i na nivou lokalnih zajednica.

Metodologijom koja je odabrana u popisu stanovništva na koji se rad referiše u ekonomski neaktivno stanovništvo ubraja se potencijalno ekonomski aktivno stanovništvo koje nije u momentu popisa bilo u radnom odnosu. Zbog toga je neophodno staviti

Tabela 6: Udio stanovništva u radnom odnosu i izvan njega po spolu

	U RADNOM ODNOSU		IZVAN RADNOG ODNOSA	
	M	Ž	M	Ž
BREZA	69,98	30,02	36,96	63,04
DOBOJ-JUG	63,46	36,54	42,35	57,65
KAKANJ	72,89	27,11	39,21	60,79
MAGLAJ	62,05	37,95	41,82	58,18
OLOVO	70,73	29,27	40,88	59,12
TEŠANJ	64,27	35,73	40,94	59,06
USORA	65,94	34,06	41,95	58,05
VAREŠ	69,66	30,34	40,18	59,82
VISOKO	62,26	37,74	41,52	58,48
ZAVIDOVIĆI	66,93	33,07	41,85	58,15
ZENICA	62,18	37,82	42,78	57,22
ŽEPČE	70,64	29,36	40,60	59,40
ZE-DO KANTON	65,39	34,61	41,36	58,64

akcenat na ovu problematiku i prilikom analiza naglašavati da li se one odnose na ukupnu poulaciju ili populaciju ekonomski aktivnog stanovništva, kao što je u ovom radu i navedeno.

Zaposlenost stanovništva po privrednim sektorima

I ako postoji više različitih kategorizacija odnosno diferencijacija privrednih sektora, za potrebe ovog rada korištena je diferencijacija na tri sektora i to: primarni, sekundarni i tercijarni.

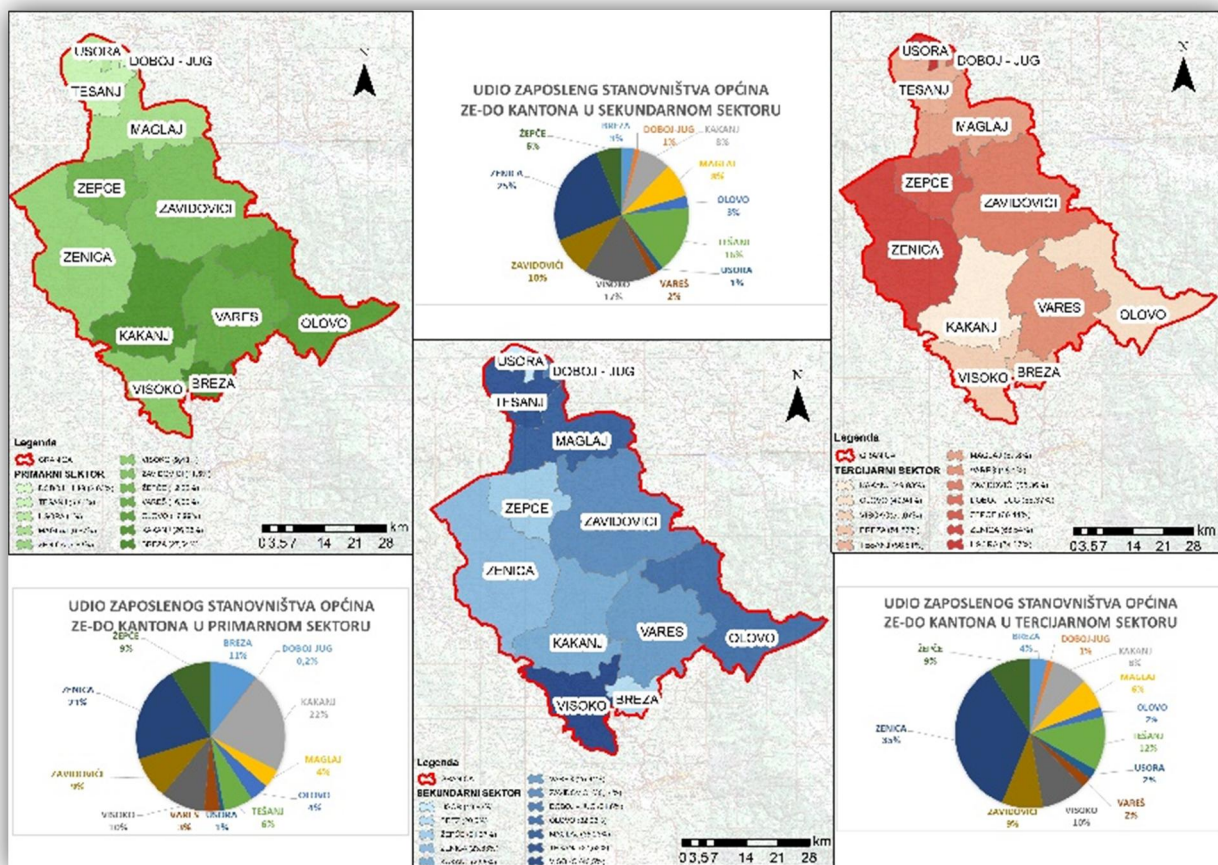
Na nivou Zeničko-dobojskog kantona 11,37% stanovništva zaposleno je u primarnom sektoru, 28,66% u sekundarnom i 59,97% u tercijarnom. U svim općinama dominantno je zaposleno stanovništvo u tercijarnom sektoru, dok je u većini općina najmanji udio stanovništva zaposlenog u primarnom sektoru. (Tabela 9.)

Tabela 7: Zaposlenost stanovništva po privrednim sektorima općina ZE-DO kantona

Općina	PRIMARNI SEKTOR	SEKUNDARNI SEKTOR	TERCIJARNI SEKTOR
BREZA	27,54	20,60	51,86
DOBOJ-JUG	2,03	31,60	66,37
KAKANJ	26,28	23,80	49,93
MAGLAJ	6,97	35,23	57,80
OLOVO	17,99	32,03	49,98
TEŠANJ	5,86	37,53	56,61
USORA	6,00	19,92	74,07
VAREŠ	16,55	25,34	58,10
VISOKO	9,43	40,50	50,07
ZAVIDOVIĆI	11,50	30,14	58,36
ZENICA	7,83	23,63	68,54
ŽEPČE	12,22	21,37	66,41
ZE-DO KANTON	11,37	28,66	59,97

Najveći udio stanovništva zaposlenog u primarnom sektoru u odnosu na sve općine kantona ima općina Breza, sa 27,54% stanovništva zaposlenog u primarnom sektoru. Općina Visoko ima najveći udio stanovništva zaposlenog u sekundarnom sektoru u odnosu na ostale općine sa 40,5% zaposlenih. U općini Usora najveći je broj zaposlenih u tercijarnom sektoru u odnosu na ostale općine sa 74,07%. (Tabela 9.)

Nažalost, udio tercijarnog sektora u privrednim odnosima produkt je velikog broja ljudi koji su zaposleni u administraciji, a čije djelatnosti spadaju u tercijarni sektor. S obzirom da ljudi zaposleni u administraciji ne proizvode kapital, i predstavljaju teret na budžetu, ovakvi pokazatelji su još jedan razlog za zabrinutost.

Karta 3: Intenzitet zaposlenosti po sektorima u ZE-DO kantonu

Obrazovna struktura

Na nivou Zeničko-dobojskog kantona više od pola ukupnog stanovništva je sa srednjoškolskim obrazovanjem i to 51,51%, od toga je 30,98% mušaraca i 20,53% žena. (Tabela 10.)

Najmanji postotak u ukupnom broju stanovnika zauzimaju stanovnici sa nivoom obrazovanja specijalizacije poslije srednje škole sa 1,18%. (Tabela 10.)

U odnosu na mušku populaciju, najmanje je udio muškog stanovništva bez ikakvog obrazovanja, sa 0,64%, a ženskog sa specijalizacijom poslije srednje škole zauzimajući 0,14%. (Tabela 10.)

Ako posmatramo isključivo mušku populaciju, 62,86% muške populacije je sa srednjoškolskim obrazovanjem. Veliki udio muškog stanovništva, i to 18,88%, je i sa osnovnoškolskim obrazovanjem. Treba istaknuti i 7% fakultetski obrazovanog muškog stanovništva. (Tabela 10.)

Tabela 8: Udio nivoa obrazovanja u po spolu u ZE-DO kantonu u odnosu na ukupni udio nivoa obrazovanja

NIVO OBRAZOVANJA	UKUPNO	M	Ž
Bez ikakvog obrazovanja	4,29	0,64	3,65
Nepotpuno osnovno obrazovanje	10,30	2,60	7,70
Osnovna škola	23,54	9,30	14,23
Srednja škola	51,51	30,98	20,53
Specijalizacija poslije srednje škole	1,18	1,04	0,14
Viša škola i prvi stepen fakulteta	2,32	1,29	1,03
Visoka škola/ fakultet/akademija/ univerzitet	6,86	3,44	3,41
Ukupno	100	49,29	50,71

Tabela 9: Udio nivoa obrazovanja po spolu u ZE-DO kantonu

NIVO OBRAZOVANJA	UKUPNO	M	Ž
Bez ikakvog obrazovanja	4,29	1,29	7,20
Nepotpuno osnovno obrazovanje	10,30	5,28	15,19
Osnovna škola	23,54	18,88	28,06
Srednja škola	51,51	62,86	40,49
Specijalizacija poslije srednje škole	1,18	2,10	0,29
Viša škola i prvi stepen fakulteta	2,32	2,61	2,04
Visoka škola/ fakultet/akademija/ univerzitet	6,86	6,98	6,73
Ukupno	100%	100%	100%

U ženskoj populaciji je najveći broj srednjoškolski obrazovanih sa 40,29%. Primjetno je da je ovaj broj manji u odnosu na mušku populaciju. Međutim, broj žena sa osnovnoškolskim obrazovanjem daleko je veći od broja muškaraca sa vrijednošću od 28,06%. Broj žena bez ikakvog obrazovanja iznosi 7,2% i također je mnogo veći u odnosu na mušku populaciju. Ovakva pojava objašnjena je visokim stepenom neobrazovanog starog ženskog stanovništva, koje zbog kulturoloških razloga nije pohađalo školu. Udio fakultetski obrazovanih žena za neznatan procenat je manji u odnosu na muško fakultetski obrazovano stanovništvo.

Kako bi dobili stvarnu sliku udjela nivoa obrazovanja u ukupnoj obrazovnoj strukturi neophodno je porediti karakteristične dobne skupine.

Ako poredimo dobnu skupinu od 20-24 godine kao period početka zrelosti a čije stanovništvo ima 8,2% udjela u ukupnom

stanovništvu, i dobnu skupinu od 60-64 godine kao period početka starosti a čiji je udio 6,99% u ukupnom broju stanovnika vidjet ćemo suprotne pokazatelje. (Tabela 12.)

Tabela 10: Udio nivoa obrazovanja u dobnim kategorijama 20-24 godine i 60-64 godine ZE-DO kantona

DOB	20-24			60-64		
	UKUPNO	M	Ž	UKUPNO	M	Ž
UDIO UKUPNOJ POPULACIJI	8,20	4,10	4,10	6,99	3,31	3,68
Bez ikakvog obrazovanja	1,48	48,19	51,81	9,07	8,88	91,12
Nepotpuno osnovno obrazovanje	0,89	55,00	45,00	16,65	18,16	81,84
Osnovna škola	2,32	38,51	61,49	7,00	42,15	57,85
Srednja škola	13,03	53,61	46,39	4,82	70,19	29,81
Specijalizacija poslije srednje škole	2,89	52,88	47,12	15,11	90,06	9,94
Viša škola i prvi stepen fakulteta	2,77	44,10	55,90	12,91	63,85	36,15
Visoka škola/ fakultet/akademija/ univerzitet	12,04	36,23	63,77	4,08	64,51	35,49

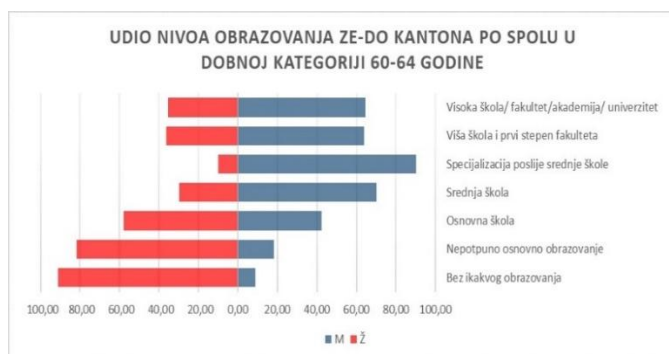
U dobnoj skupini od 20-24 godine najmanji je udio stanovništva sa nepotpunim obrazovanjem koje čini 0,89% od ukupno 10,3% stanovništva sa ovim nivoom obrazovanja. Najveći udio stanovništva je srednjoškolski obrazovano sa ukupnim udjelom od 13,03% u odnosu na 51,51% ukupne populacije koja pripada toj kategoriji. Treba istaknuti da pored visokog udjela srednjoškolski obrazovanog stanovništva, visok je i udio fakultetski obrazovanog stanovništva sa 12,04%. Udio fakultetski obrazovanog stanovništva u ovoj kategoriji je skoro duplo veći u odnosu na ukupni nivo cijelog kantona.

Grafikon 7: Udio nivoa obrazovanja ZE-DO kantona po spolu u dobnoj kategoriji 20-24 godine

U dobnoj skupini od 60-64 godine najmanji je udio stanovništva sa fakultetskim obrazovanjem i to 4,08%, a najveći udio stanovništva sa nepotpunim obrazovanjem uz vrijednost 16,65%. Evidentna je velika promjena između nivoa obrazovanja ove dvije dobne skupine. (Tabela 12.)

U dobnoj skupini od 20-24 godine gotovo je izjednačen odnos muškog i ženskog stanovništva bez ikakvog obrazovanja, uz malo veći procenat ženskog stanovništva bez ikakvog obrazovanja.

Grafikon 8: Udio nivoa obrazovanja ZE-DO kantona po spolu u dobnoj kategoriji 60-64 godine

U dobnoj skupini od 60-64 godine broj ženskog stanovništva bez ikakvog obrazovanja je daleko veći od broja muškog stanovništva i to u odnosu na 8,88% neobrazovanog muškog stanovništva i 91,12% neobrazovanog ženskog stanovništva, ženskog stanovništvo daleko prednjači.

U odnosu na osnovnoškolsko obrazovanje, udio ženskog stanovništva je veći u obje komparativne dobne skupine, dok je u odnosu na srednjoškolsko obrazovanje veći udio muške populacije u odnosu na žensku u dobnoj skupini od 20-24, sa relativno ujednačenim udjelima, a u dobnoj skupini od 60-64 daleko je veći udio muškog stanovništva sa srednjom školom (70,19%) u odnosu na žensko (29,81%). (Tabela 12.)

U odnosu na osnovnoškolsko obrazovanje, udio ženskog stanovništva

U dobnoj skupini od 20-24 godine veći je udio ženskog fakultetski obrazovanog stanovništva sa postotkom od 63,77% u odnosu na muško sa 36,23%. U dobnoj skupini od 60-64 godine preovladava muško fakultetski obrazovano stanovništvo.

Ako posmatramo teritorije općina u Zeničko-dobojskom kantonu a na tri nivoa obrazovanja možemo uočiti da je najviše stanovništva sa osnovnom, srednjom i višom školom a da udio dominantnog stanovništva bez ikakvog obrazovanja i sa fakultetom varira u zavisnosti od prostora.

Najveći udio stanovništva bez ikakvog obrazovanja je u općini Usora sa 7,33%, a najmanji udio na području Grada Zenice sa 2,94%. U odnosu na kategoriju osnovne, srednje i više škole najveći udio stanovništva je u području općine Doboj-Jug sa 91,03%, a najmanji na području općine Breza sa 87,22%. (Tabela 13.)

Tabela 11: Udio obrazovanja stanovništva općina ZE-DO kantona po kategorijama bez ikakvog obrazovanja, sa osnovnim, srednjim i višim obrazovanjem i sa fakultetskim obrazovanjem

	BEZ IKAKVOG OBRAZOVANJA			OSNOVNA, SREDNJA I VIŠA ŠKOLA			FAKULTET		
	UKUPNO	M	Ž	UKUPNO	M	Ž	UKUPNO	M	Ž
BREZA	4,86	6,28	93,72	87,22	51,12	48,88	7,92	49,74	50,26
DOBOJ-JUG	3,87	3,08	96,92	91,03	51,24	48,76	5,10	53,22	46,78
KAKANJ	5,48	16,89	83,11	88,51	51,16	48,84	6,00	54,22	45,78
MAGLAJ	4,27	14,56	85,44	90,09	50,32	49,68	5,64	50,14	49,86
OLOVO	5,80	12,13	87,87	88,46	51,53	48,47	5,74	59,49	40,51
TEŠANJ	4,95	15,38	84,62	89,93	50,92	49,08	5,11	52,10	47,90
USORA	7,33	11,43	88,57	87,42	52,66	47,34	5,25	48,17	51,83
VAREŠ	3,76	10,03	89,97	90,06	50,01	49,99	6,18	54,58	45,42
VISOKO	4,23	15,64	84,36	87,99	50,79	49,21	7,78	44,99	55,01
ZAVIDOVIĆI	5,23	16,57	83,43	89,64	51,17	48,83	5,13	53,81	46,19
ZENICA	2,94	15,71	84,29	88,24	50,29	49,71	8,82	48,93	51,07
ŽEPČE	4,60	15,31	84,69	89,88	52,37	47,63	5,52	51,13	48,87

Najmanje fakultetski obrazovanog stanovništva je također na području općine Doboj-Jug sa 5,10% a najviše na području grada Zenice sa 8,82%. Razlog tome je prisustvo univerzitetskog centra na području Zenice.

U Zeničko-dobojskom kantonu ukupno je nepismeno 2,63% stanovništva, odnosno 0,67% muške populacije i 4,54% ženske populacije.

Najveća stopa nepismenog stanovništva je u dobnoj skupini od 75+ godina sa 20,86%, dok je najmanja stopa nepismenosti u dobnoj kategoriji od 15-19 godina sa 0,33%. Stopa nepismenosti raste s povećanjem starosti dobnih skupina. (Tabela 14.)

U većem broju kategorija udio nepismenog ženskog stanovništva je veći u odnosu na muško. To je posebno evidentno u dobnoj skupini od 75+ godina gdje je udio nepismenog ženskog stanovništva 32,51% a udio nepismenog muškog stanovništva svega 3,86%. (Tabela 14.)

Tabela 12: Pismenost stanovništva ZE-DO kantona po spolu i dobi

DOB	SPOL	%	DOB	SPOL	%
10-14	UKUPNO	0,53	45-49	UKUPNO	0,64
	M	0,55		M	0,47
	Ž	0,50		Ž	0,81
15-19	UKUPNO	0,33	50-54	UKUPNO	1,09
	M	0,24		M	0,43
	Ž	0,41		Ž	1,74
20-24	UKUPNO	0,43	55-59	UKUPNO	1,91
	M	0,37		M	0,62
	Ž	0,50		Ž	3,13
25-29	UKUPNO	0,53	60-64	UKUPNO	3,73
	M	0,51		M	0,67
	Ž	0,55		Ž	6,50
30-34	UKUPNO	0,48	65-69	UKUPNO	7,53
	M	0,39		M	1,39
	Ž	0,58		Ž	12,65
35-39	UKUPNO	0,50	70-74	UKUPNO	12,95
	M	0,44		M	1,88
	Ž	0,57		Ž	21,35
40-44	UKUPNO	0,55	75+	UKUPNO	20,86
	M	0,36		M	3,86
	Ž	0,73		Ž	32,51

Tabela 13: Udio nepismenog stanovništva općina ZE-DO kantona po spolu

	Procenat nepismenog u odnosu na ukupno stanovništvo (%)		
	UKUPNO	M	Ž
BREZA	3,02	0,51	5,42
DOBOJ-JUG	2,10	0,11	4,06
KAKANJ	3,41	1,04	5,73
MAGLAJ	2,45	0,63	4,20
OLOVO	3,64	0,69	6,55
TEŠANJ	3,19	0,82	5,51
USORA	2,78	0,60	4,92
VAREŠ	2,45	0,71	4,12
VISOKO	2,79	0,69	4,82
ZAVIDOVIĆI	3,24	0,95	5,49
ZENICA	1,83	0,44	3,18
ŽEPČE	2,55	0,69	4,45

Najmanji udio nepismenog stanovništva je u Zenici sa 1,83%, a najveći u Olovu sa 3,64%. (Tabela 15.)

Najveći udio nepismenog muškog stanovništva je u Kaknju sa 1,04% a najmanji u Doboj-Jugu sa 0,11%. (Tabela 15.)

Najveći udio nepismenog ženskog stanovništva je u Kaknju sa 5,73%, a najmanji u Zenici sa 3,18%. (Tabela 15.)

Bračni status stanovništva

Tabela 14: Zakonsko bračno stanje u ZE-DO kantonu

Zakonsko bračno stanje	STATUS	SPOL	POSTOTNI UDIO OD UKUPNOG BROJA STANOVNIŠTVA
	Nikad oženjen/udata	UKUPNO	
M			30,98
Ž			20,46
Oženjen/udata	UKUPNO		61,88
	M		30,82
	Ž		61,26
Razveden/razvedena	UKUPNO		3,19
	M		2,71
	Ž		3,66
Udovac/udovica	UKUPNO		9,28
	M		3,78
	Ž		14,62

U Zeničko-dobojskom kantonu 61,88% stanovništva je u bračnoj zajednici. Udio muškog stanovništva u bračnoj zajednici je 30,82%, dok je udio ženskog 61,26%. (Tabela 16.)

Udio nikad oženjenog/udatog stanovništva je 25,65%, odnosno 30,98% muškog stanovništva i 20,46% ženskog stanovništva. (Tabela 16.)

Ukupan udio razvedenog stanovništva je 3,19%, odnosno 2,71% muškog i 3,66% ženskog. Udio stanovništva koje je udovac/udovica je 9,28%, i to 3,78%

muškog i 14,62% žena. (Tabela 16.)

Visok udio ljudi koji nikad nisu stupili u bračnu zajednicu možemo pripisati ekonomski slabo prosperitetnoj situaciji, koja ljude odvraća od stupanja u bračni odnos zbog želje za kvalitetnim životom. Potrebno se referisat i na visok udio udovica, koji je daleko veći u odnosu na udovce. Ovakva pojava vezana je za ratna dešavanja u kojima je izginuo veliki broj muškog stanovništva.

Najviše stanovništva u bračnom odnosu nalazi se u općini Doboju-Jug sa 67,24%. Visok postotak stanovništva koje je u bračnom odnosu na području je i općina Breza (63,75%), Maglaj (63,21%) i Zavidovići (63,95%). Najviše stanovništva koje nije u bračnom

Tabela 15: Bračni status stanovništva općina ZE-DO kantona

SPOL	U BRAČNOM ODNOSU			NISU U BRAČNOM ODNOSU (Nikad oženjeni/udati, udovci/udovice, razvedeni/razvedene)		
	UKUPNO	M	Ž	UKUPNO	M	Ž
BREZA	63,75	65,25	62,31	36,25	34,75	37,69
DOBOJ-JUG	67,24	67,95	66,55	32,76	32,05	33,45
KAKANJ	62,77	63,13	62,42	37,23	36,87	37,58
MAGLAJ	63,21	64,60	61,89	36,79	35,40	38,11
OLOVO	61,09	61,36	60,83	38,91	38,64	39,17
TEŠANJ	65,75	66,03	65,49	34,25	33,97	34,51
USORA	60,40	61,26	59,55	39,60	38,74	40,45
VAREŠ	56,50	58,09	54,99	43,50	41,91	45,01
VISOKO	62,46	63,76	61,22	37,54	36,24	38,78
ZAVIDOVIĆI	63,95	63,38	64,50	36,05	36,62	35,50
ZENICA	59,55	60,62	58,52	40,45	39,38	41,48
ŽEPČE	60,45	59,81	61,10	39,55	40,19	38,90

odnosu nalazi se na području općine Vareš sa postotnim udjelom od 43,5%. (Tabela 17.)

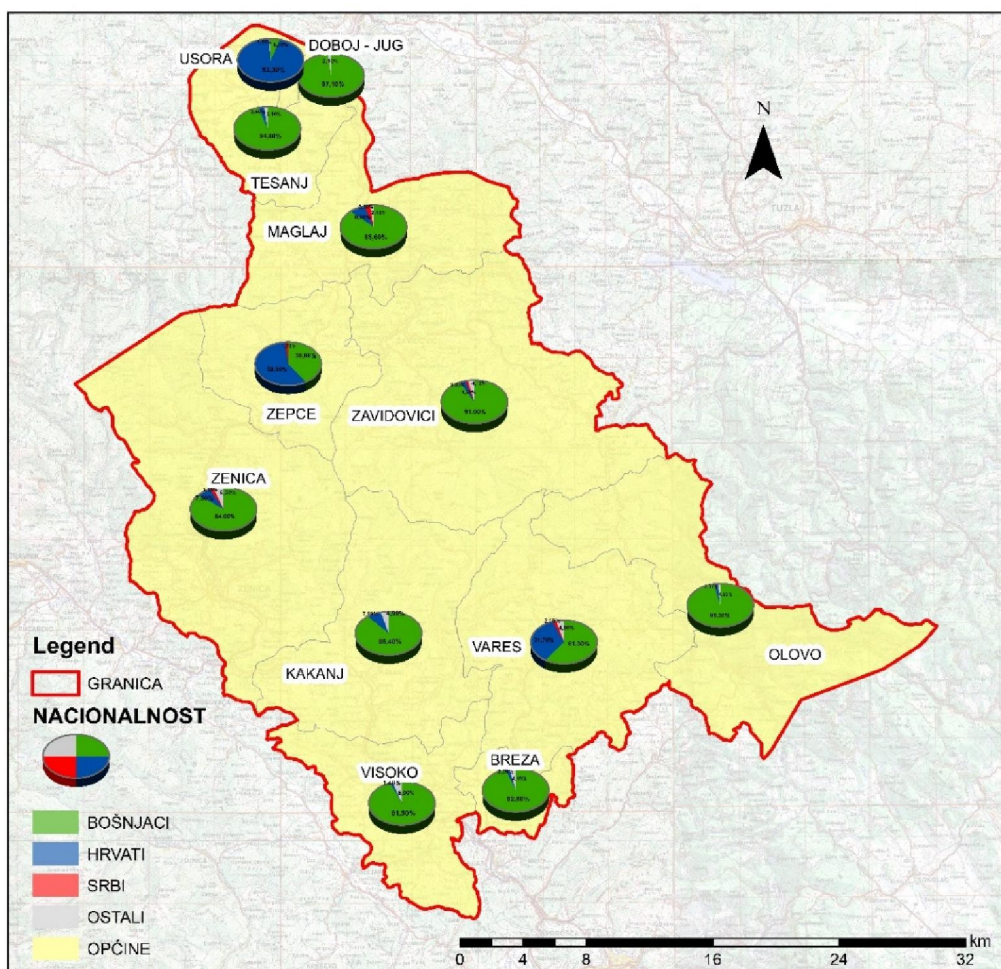
Etnička struktura

U ukupnoj strukturi stanovništva ZE-DO kantona 77% stanovništva se izjašnjava kao Bošnjaci, 18,36% kao Hrvati, 1,33% kao Srbi i 3,33% stanovništva pripadaju ostalim etničkim grupama.

U svim općinama izuzev Usore i Žepča postotni udio Bošnjaka je najveći. U općinama Usora i Žepče dominira udio Hrvatskog stanovništva. Najveći procenat Bošnjačke etničke grupe je u općini Doboj-Jug sa 97,10%, a najmanji u općini Usora sa 5,70%. Najveći udio Hrvatskog stanovništva u odnosu na ostale jeste u općini Usora sa 92,30% stanovništva a najmanji u općini Doboj-Jug sa 0,60%. Najveći udio Srpskog stanovništva je u općini Maglaj sa 3,50%, a najmanji u općini Doboj-Jug sa 0,20%. (Tabela 18.)

Tabela 16: Etnička struktura stanovništva općina ZE-DO kantona

OPĆINA	BOŠNJACI	%	HRVATI	%	SRBI	%	OSTALI	%
BREZA	13154	92,80%	314	2,20%	121	0,90%	579	4,10%
DOBOJ JUG	4017	97,10%	24	0,60%	9	0,20%	87	2,10%
KAKANJ	32341	86,40%	2973	7,90%	281	0,80%	1846	4,90%
MAGLAJ	19810	85,60%	2041	8,80%	810	3,50%	485	2,10%
OLOVO	9701	95,30%	230	2,30%	77	0,80%	167	1,60%
TEŠANJ	40461	94,00%	1462	3,40%	226	0,50%	914	2,10%
USORA	374	5,70%	6095	92,30%	61	0,90%	73	1,10%
VAREŠ	5447	61,30%	2820	31,70%	189	2,10%	436	4,90%
VISOKO	36697	91,90%	576	1,40%	286	0,70%	2379	6,00%
ZAVIDOVIĆI	32735	91,00%	1204	3,30%	573	1,60%	1476	4,10%
ZENICA	92988	84,00%	8279	7,50%	2409	2,20%	6987	6,30%
ŽEPČE	11727	38,80%	17801	58,90%	501	1,70%	190	0,60%
UKUPNO	299452	76,99%	43819	18,36%	5543	1,33%	15619	3,33%

Karta 4: Etnička struktura ZE-DO kantona

Jezička struktura

Najveći udio stanovništva Zeničko-dobojskog kantona priča Bosanskim jezikom, i to 86,59%, potom Hrvatskim 10,94%, dok Srpskim jezikom priča 0,94%. (Tabela 19.)

U općini Doboju-Jug najdominantniji je udio stanovništva koje priča Bosanskim jezikom sa 98,50%, dok je u općini Usora najdominantnije stanovništvo koje priča Hrvatskim jezikom sa 90,90%. Općina Vareš ima najveći udio broja stanovnika koje priča Srpskim jezikom, u odnosu na ostale općine ZE-DO kantona sa 1,45%. (Tabela 19.)

Tabela 17: Jezička struktura ZE-DO kantona

OPĆINA	UKUPNO	BOSANSKI	%	HRVATSKI	%	SRPSKI	%	OSTALI	%
BREZA	14168	13740	96,98	158	1,12	67	0,47	203	1,43
DOBOJ JUG	4137	4075	98,50	20	0,48	8	0,19	34	0,82
KAKANJ	37441	34220	91,40	2369	6,33	118	0,32	734	1,96
MAGLAJ	23146	20345	87,90	1970	8,51	702	3,03	129	0,56
OLOVO	10175	9895	97,25	186	1,83	67	0,66	27	0,27
TEŠANJ	43063	41455	96,27	1281	2,97	157	0,36	170	0,39
USORA	6603	486	7,36	6002	90,90	44	0,67	71	1,08
VAREŠ	8892	5939	66,79	2452	27,58	129	1,45	372	4,18
VISOKO	39938	38605	96,66	425	1,06	168	0,42	740	1,85
ZAVIDOVIĆI	35988	34159	94,92	961	2,67	395	1,10	473	1,31
ZENICA	110663	100736	91,03	6235	5,63	1172	1,06	2520	2,28
ŽEPČE	30219	11897	39,37	17800	58,90	403	1,33	119	0,39
UKUPNO	364433	315552	86,59	39859	10,94	3430	0,94	5592	1,53

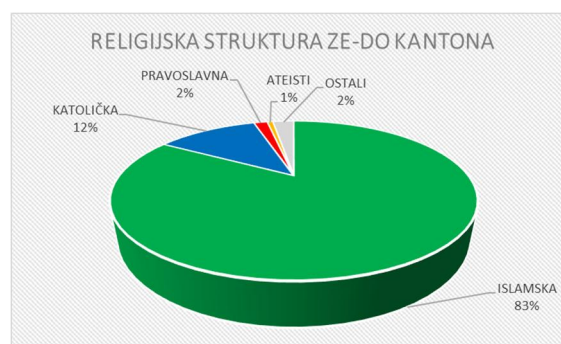

Grafikon 9: Jezička struktura ZE-DO kantona

Religijska struktura

U Zeničko-dobojskom kantonu 83% stanovništva izjašnjava se kao pripadnici islamske vjeroispovijesti, 12% kao pripadnici katoličke vjeroispovijesti, 2% pravoslavne vjeroispovijesti, dok je 1% ateista. (Tabela 20.)

Općina sa najvećim brojem pripadnika islamske vjeroispovijesti je Doboju-Jug (98,04%), katoličke Usora (90,14%), pravoslavne Maglaj (3,49%), dok je najveći udio ateista u općini Vareš (3,99%). (Tabela 20.)

Grafikon 10: Religijska struktura ZE-DO kantona

Tabela 18: Religijska struktura ZE-DO kantona

	ISLAMSKA	KATOLIČKA	PRAVOSLAVNA	ATEISTI	OSTALI
BREZA	93,51	2,23	0,98	0,30	2,98
DOBOJ JUG	98,04	0,58	0,24	0,12	1,02
KAKANJ	87,77	7,49	0,78	0,37	3,58
MAGLAJ	86,03	8,78	3,49	0,47	1,23
OLOVO	96,00	2,29	0,77	0,09	0,86
TEŠANJ	94,73	3,34	0,56	0,22	1,14
USORA	5,98	90,14	0,98	0,02	2,88
VAREŠ	61,94	30,97	2,18	0,91	3,99
VISOKO	95,93	1,45	0,81	0,38	1,42
ZAVIDOVIĆI	92,51	3,21	1,64	0,51	2,13
ZENICA	85,05	7,30	2,33	1,46	3,87
ŽEPČE	38,81	58,23	1,67	0,13	1,16

ZAKLJUČAK

Analiza struktura stanovništva od izuzetne je važnosti za planiranje mnogih društvenih procesa. Mnogobrojni pokazatelji koji se uočavaju u raznim tipovima struktura, daju smjernice kako za kreiranje populacione tako i za kreiranje ekonomske politike nekog područja.

Analizirajući spolno-dobnu strukturu uočen je veći udio ženske populacije u odnosu na mušku. Zabrinjavajuća je podatak koji ukazuje na veliki broj zrelog stanovništva koji uskoro prelazi u fazu starog stanovništva. Shodno tome, potrebno je posvetiti pažnju ovom problemu prilikom kreiranja populacione politike za ovu teritoriju.

Na osnovu analize radne aktivnosti stanovništva, utvrđen je veliki broj stanovnika koji nisu u radom odnosu, posebno kod ženske populacije. Ovakav negativan trend povezan je sa općenito lošom ekonomskom situacijom na ovom području.

U odnosu na nivoe obrazovanja stanovništva, treba istaknuti pozitivan trend koji se odnosi na porast broja stanovnika sa završenim fakultetom, kao i smanjenje postotka stanovnika bez ikakvog obrazovanja. Analizirajući dobne kategorije, uočen je ogroman pad nepismenosti stanovništva u odnosu na prethodna vremena.

Prilikom analize etničke, jezičke i religijske strukture uočeno je da se u velikom broju slučajeva podudaraju tj. da se bošnjačko stanovništvo izjašnjava da govori bosanskim jezikom i da je islamske vjeroispovijesti, hrvatsko govori hrvatskim jezikom i katoličke je vjeroispovijesti dok se srpsko stanovništvo izjašnjava da govori srpskim jezikom i da je pravoslavne vjeroispovijesti.

Svi ovi podaci, otvaraju vrata novim istraživanjima u kojima će se detaljno i pojedinačno analizirati svaka od ovih struktura, a čiji rezultati će biti konkretno primjenjeni u realnom sektoru. Ovim radom date su smjernice za daljnja istraživanja i način izbora adekvatnih strukturnih pokazatelja.

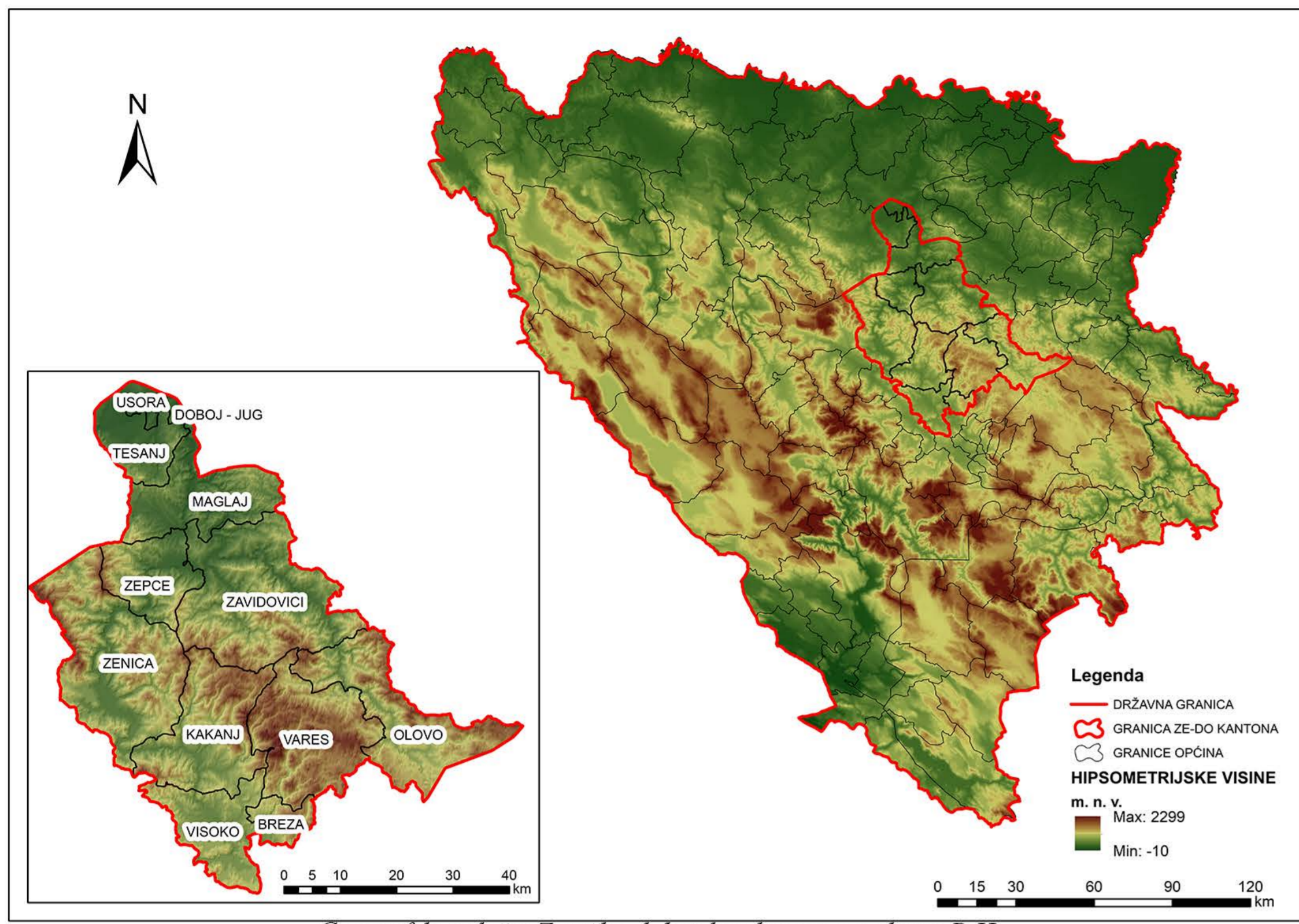
ZAHVALA

Na kraju, želimo se zahvaliti svim ljudima koji su nam direktno ili indirektno pomogli u pisanju ovog rada. Posebnu zahvalu dugujemo našem matičnom odsjeku-Odsjeku za geografiju Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, kao i svim profesorima i asistentima. Najveću zahvalu upućujemo doc. dr. Harisu Gekiću, Šefu Katedre za društvenu geografiju i predmetnom profesoru iz oblasti demogeografije. Također, zahvaljujemo se i našim sponzorima (JKP Radnik d.o.o. Zavidovići, diNAMIK d.o.o. Zavidovići). Hvala i porodici i prijateljima koji su nam pružali nesebičnu podršku i vjerovali u naš uspjeh.

REFERENCE

1. Nejašmić, I. 2005.: *Demogeografija: Stanovništvo u prostornim odnosima i procesima*, Školska knjiga, Zagreb.
2. Wertheimer-Baletić, A. 1982.: *Demografija: Stanovništvo i ekonomski razvitak*, Informator, Zagreb.
3. Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova u BiH iz 2013. godine

ANALIZA STRUKTURA STANOVNIŠTVA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA U 2013. GODINI

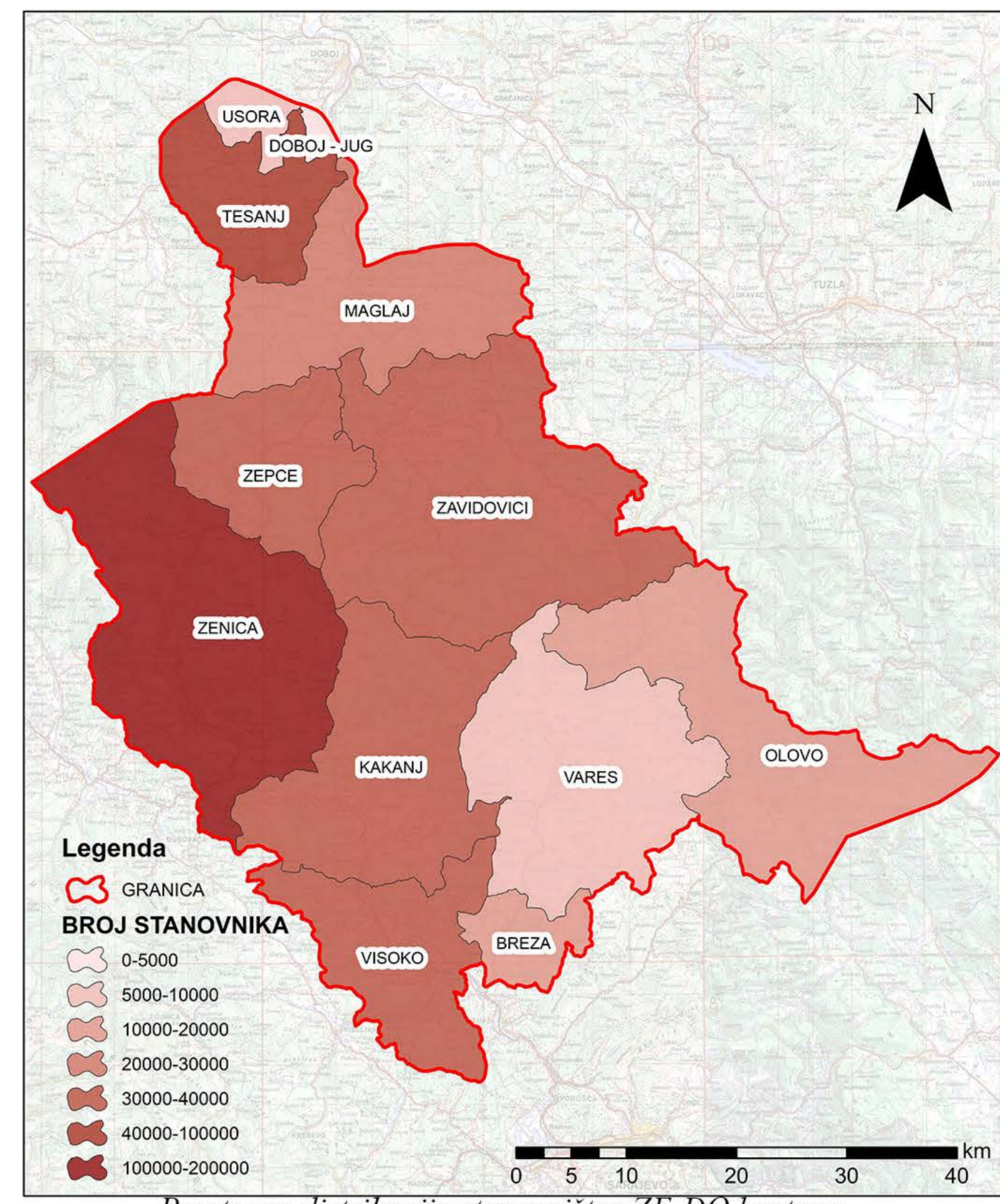

Geografski položaj Zeničko-dobojskog kantona u okviru BiH

Zeničko-dobojski kanton na sjeverozapadu, sjeveru i djelom na sjeveroistoku graniči sa Republikom Srpskom, na istoku sa Tuzlanskim kantomom a manjim djelom sa Republikom Srpskom, na jugu sa Sarajevskim kantomom a na zapadu sa Srednjobosanskim kantomom.

Broj stanovnika i gustoća naseljenosti ZE-DO kantona

OPĆINA	P km2	BRJ STANOVNIKA	%	GUSTOĆA NASELJENOSTI
BREZA	72,9	14168	3,89	194,35
DOBOJ JUG	10,2	4137	1,14	405,59
KAKANJ	377	37441	10,27	99,31
MAGLAJ	290	23146	6,35	79,81
OLOVO	407,8	10175	2,79	24,95
TEŠANJ	155,9	43063	11,82	276,22
USORA	49,8	6603	1,81	132,59
VAREŠ	390,1	8892	2,44	22,79
VISOKO	230,8	39938	10,96	173,04
ZAVIDOVIĆI	398,5	35983	9,88	90,97
ZENICA	558,5	110563	30,17	198,14
ŽEPČE	282	30219	8,29	107,16
UKUPNO	3343,3	364433	100	109,00

Prostorna distribucija stanovništva ZE-DO kantona

U Zeničko-dobojskom kantonu ukupno ima 24,29% mladog stanovništva, 58,41% zrelog stanovništva i 17,3% starog stanovništva.

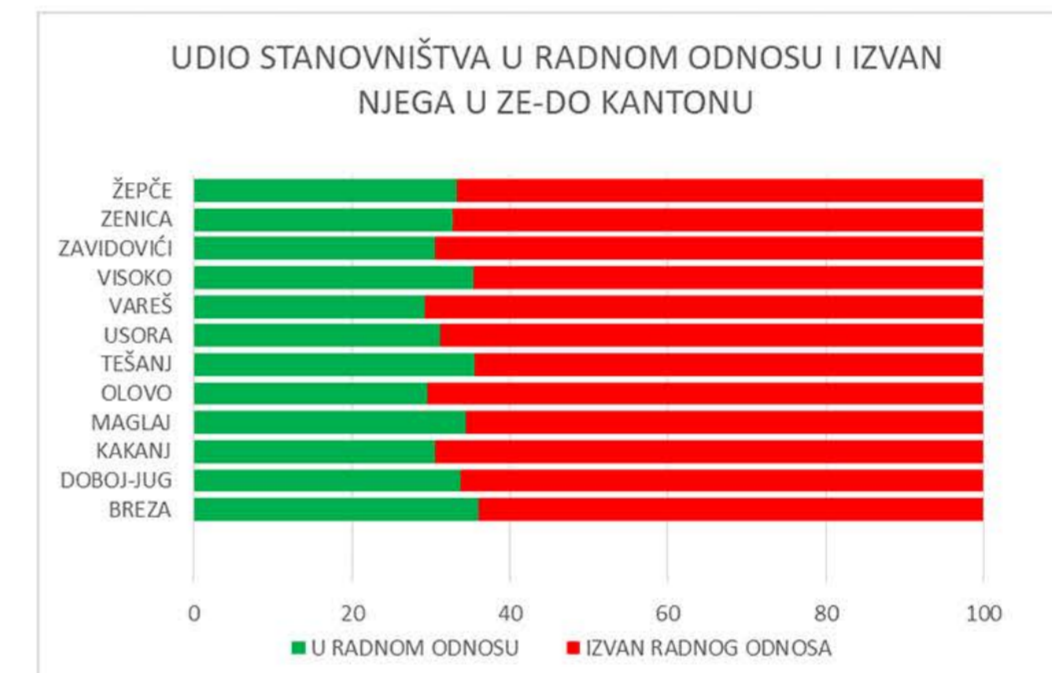
Udio mladog, zrelog i starog stanovništva u općinama ZE-DO kantona

Općina	0-19	20-59	60+
BREZA	20,8	59,73	19,45
KAKANJ	25,04	58,34	16,62
MAGLAJ	23,50	58,91	17,59
OLOVO	20,68	59,14	20,19
TEŠANJ	27,20	58,58	14,22
USORA	21,63	59,17	19,20
VAREŠ	17,09	54,95	27,96
VISOKO	24,52	57,84	17,64
ZAVIDOVIĆI	24,99	58,76	16,24
ZENICA	23,26	58,45	18,29
ŽEPČE	26,31	58,69	15,00
ZE-DO KANTON	24,29	58,41	17,30

Prosječna starost stanovništva Zeničko-dobojskog kantona iznosi 37,73 godine, odnosno prosječna starost za žene iznosi 38,7 godina, a za muškarce 36,76 godina, što nam ukazuje na to da je muško stanovništvo u prosjeku mlađe za 0,97 godine.

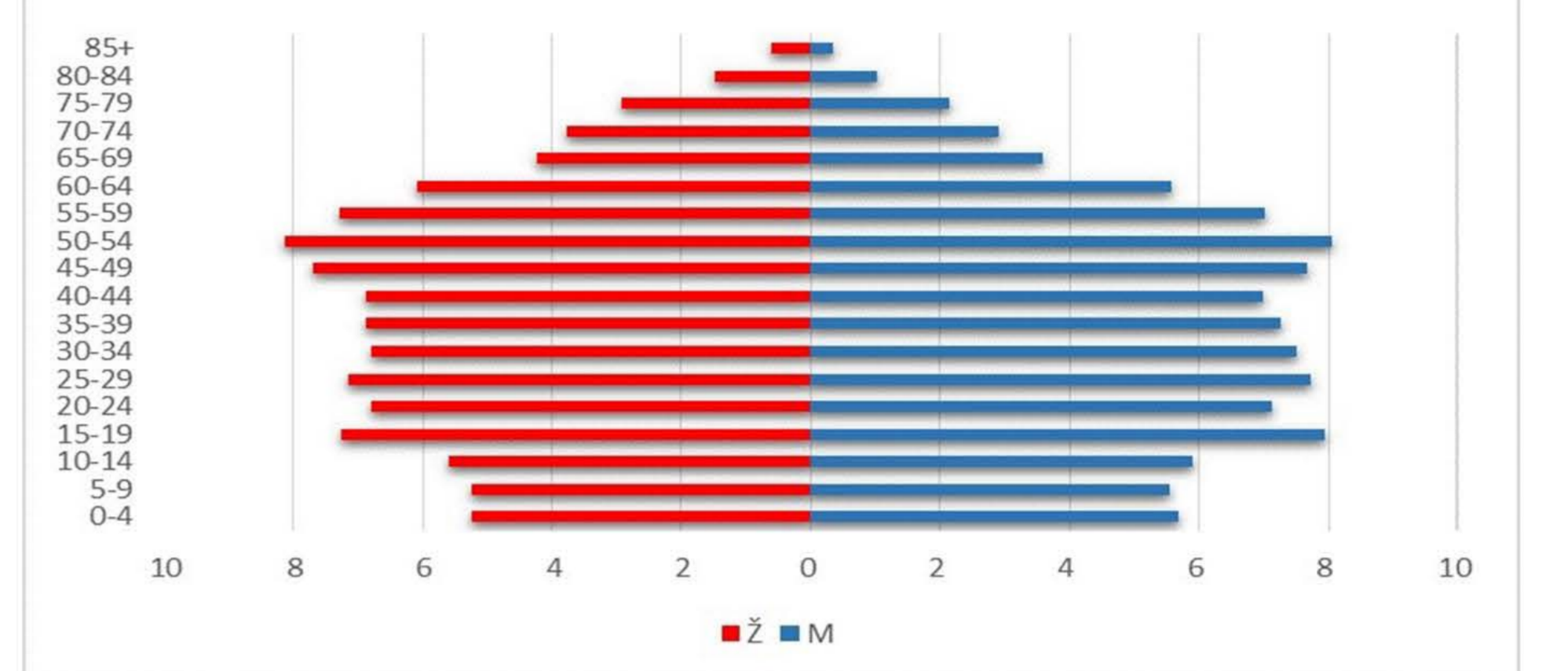

U Zeničko-dobojskom kantonu 33% stanovništva je zaposleno u nekom od privrednih sektora, dok je 11% ekonomski aktivnog stanovništva nezaposleno. 56% stanovništva je ekonomski neaktivno (učenicima, penzionerima, osobama koje obavljaju kućne poslove, osobama nesposobne za rad).

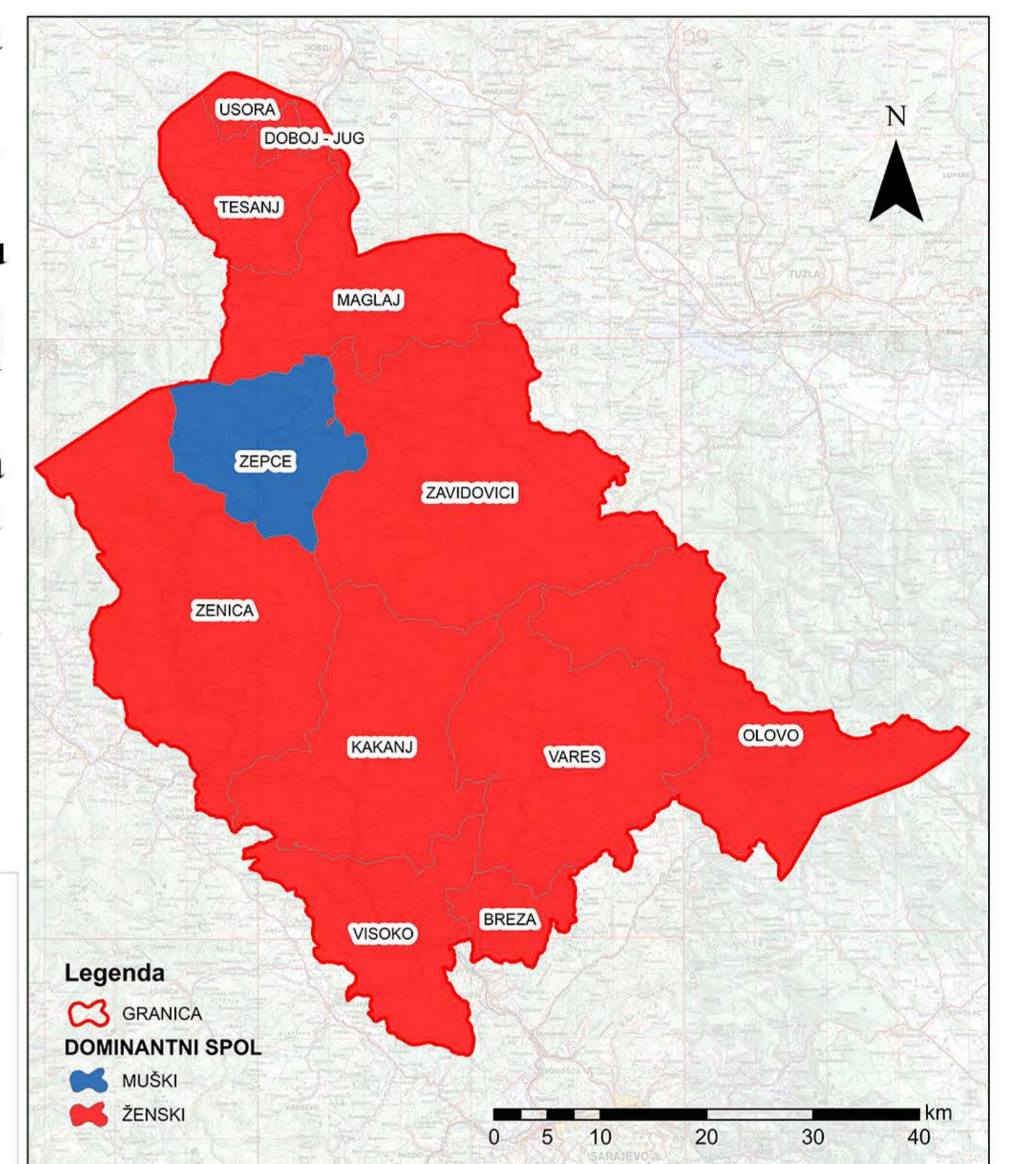

Zeničko-dobojski kanton broji 183653 žena, odnosno 50,39% i 180780 muškaraca odnosno 49,61%. Pri tome je 0,78% dominirajuće ženske populacije. Najveći broj stanovnika u starosnoj je kategoriji od 50 do 54 godine sa 8,09% od ukupne populacije. U ovoj dobnoj kategoriji nalazi se najveći udio i muškog i ženskog stanovništva. Najmanji udio stanovništva nalazi se u dobnoj kategoriji od 85+ godina, sa 0,47%.

SPOLNO-DOBNA PIRAMIDA ZE-DO KANTONA

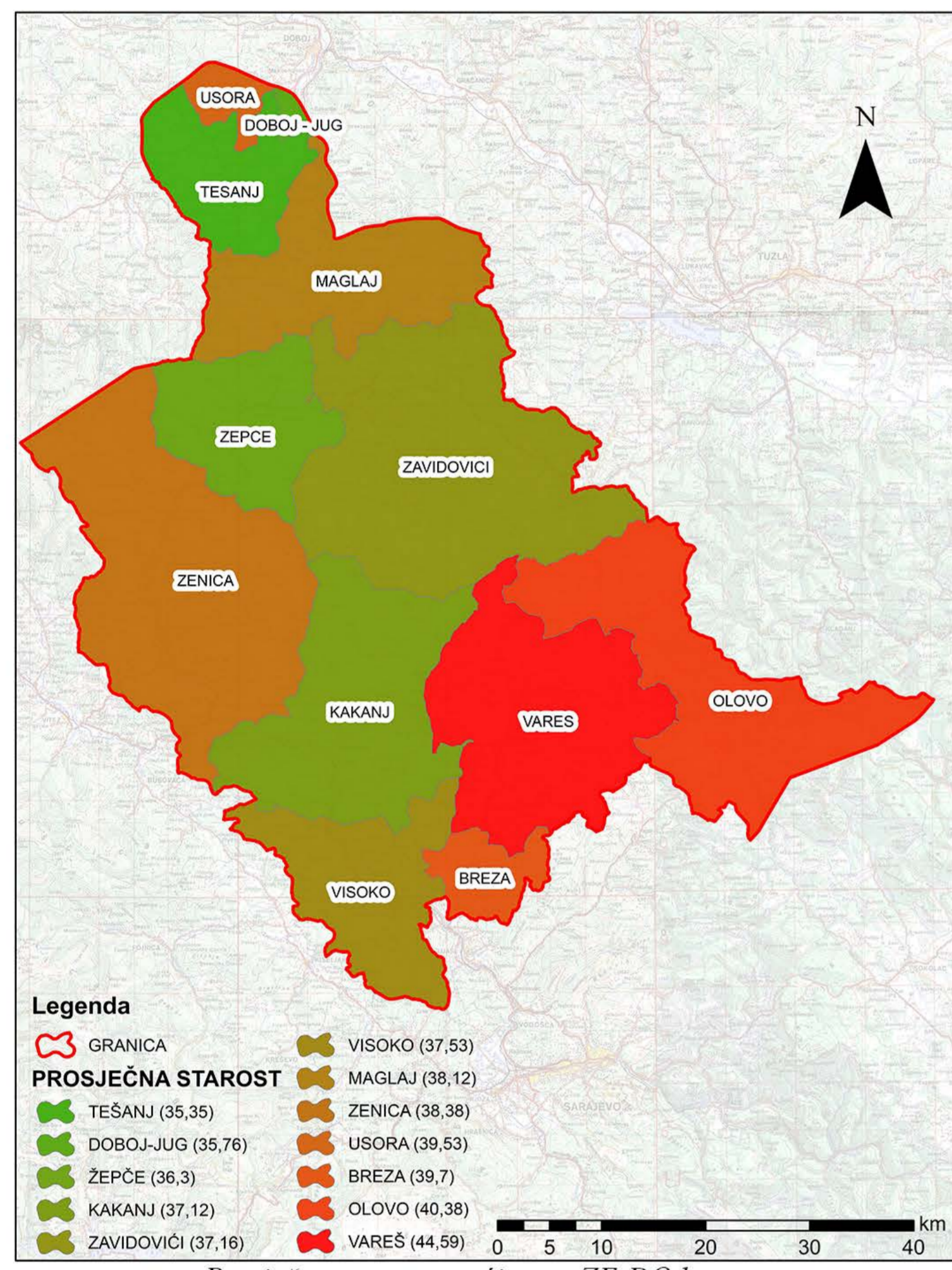

Udio stanovništva prema spolu je veoma ujednačen. Ako posmatramo pojedinačno svaku općinu u kantonu, jedino je u općini Žepče udio muškaraca veći za 1,5% u odnosu na žene. U svim ostalim općinama dominira žensko stanovništvo.

Prostorna distribucija stanovništva ZE-DO kantona prema dominantnom spolu

Najveći udio stanovništva koje se nalazi u radnom odnosu na području je općine Breza sa gotovo 36%. Odmah poslije Breze slijede i općine Tešanj, Visoko i Maglaj. Najveći udio stanovništva koje je izvan radnog odnosa nalazi se na području općine Vareš sa 70,81%.

Prosječna starost u općinama ZE-DO kantona

Ako posmatramo isključivo radno sposobno stanovništvo, 74,83% stanovništva je zaposleno, dok je 25,17% stanovništva nezaposleno. Analizom podataka o zaposlenosti stanovništva prema spolu uočeno je da je 65,39% muškaraca u radnom odnosu, dok je 34,61% žena. Najveći postotak muškog stanovništva koje je u radnom odnosu jeste u općini Kakanj sa 72,89%, a najmanji u Zenici sa 42,78%. Najveći postotak ženskog stanovništva koje je u radnom odnosu je u općini Maglaj sa 37,95%, a najmanji u općini Breza sa 63,04% ženskog stanovništva.

Na nivou Zeničko-dobojskog kantona više od pola ukupnog stanovništva je sa srednjoškolskim obrazovanjem i to 51,51%, od toga je 30,98% muškaraca i 20,53% žena. Najmanji postotak u ukupnom broju snovnika zauzimaju stanovnici sa nivoom obrazovanja specijalizacije poslije srednje škole sa 1,18%. U odnosu na mušku populaciju, najmanje je udio muškog stanovništva bez ikakvog obrazovanja, sa 0,64%, a ženskog sa specijalizacijom poslije srednje škole zauzimajući 0,14%.

Udio nivoa obrazovanja u dobnim kategorijama 20-24 godine i 60-64 godine ZE-DO kantona

DOB	SPOL	UKUPNO	1	2	3	4	
UDIO UKUPNOJ POPULACIJI	M	8,20	4,10	4,10	6,99	3,31	3,68
	Ž	8,20	4,10	4,10	6,99	3,31	3,68
Bez ikakvog obrazovanja	M	1,48	48,19	51,81	9,07	8,88	91,12
	Ž	0,64	55,00	45,00	18,16	18,16	81,84
Nepotpuno osnovno obrazovanje	M	2,32	38,51	61,49	7,00	42,15	57,85
	Ž	1,20	53,61	46,39	4,82	70,19	29,81
Specijalizacija poslije srednje škole	M	1,34	1,04	0,34			
	Ž	0,14					
Viša škola i prvi stepen fakulteta	M	2,89	52,88	47,12	15,11	90,06	9,94
	Ž	2,77	44,30	55,90	12,91	63,85	36,15
Visoka škola i prvi stepen fakulteta	M	12,04	36,23	63,77	1,03	64,51	35,49
	Ž						

U dobnoj skupini od 20-24 godine najmanji je udio stanovništva sa nepotpunim obrazovanjem koje čini 0,89% od ukupno 10,3% stanovništva sa ovim nivoom obrazovanja. Najveći udio stanovništva je srednjoškolski obrazovano sa ukupnim udjelom od 13,03% u odnosu na 51,51% ukupne populacije koja pripada toj kategoriji. U dobnoj skupini od 60-64 godine najmanji je udio stanovništva sa fakultetskim obrazovanjem i to 4,08%, a najveći udio stanovništva sa nepotpunim obrazovanjem uz vrijednost 16,65%. Evidentna je velika promjena između nivoa obrazovanja ove dvije dobne skupine.

Udio nivoa obrazovanja u po spolu u ZE-DO kantonu

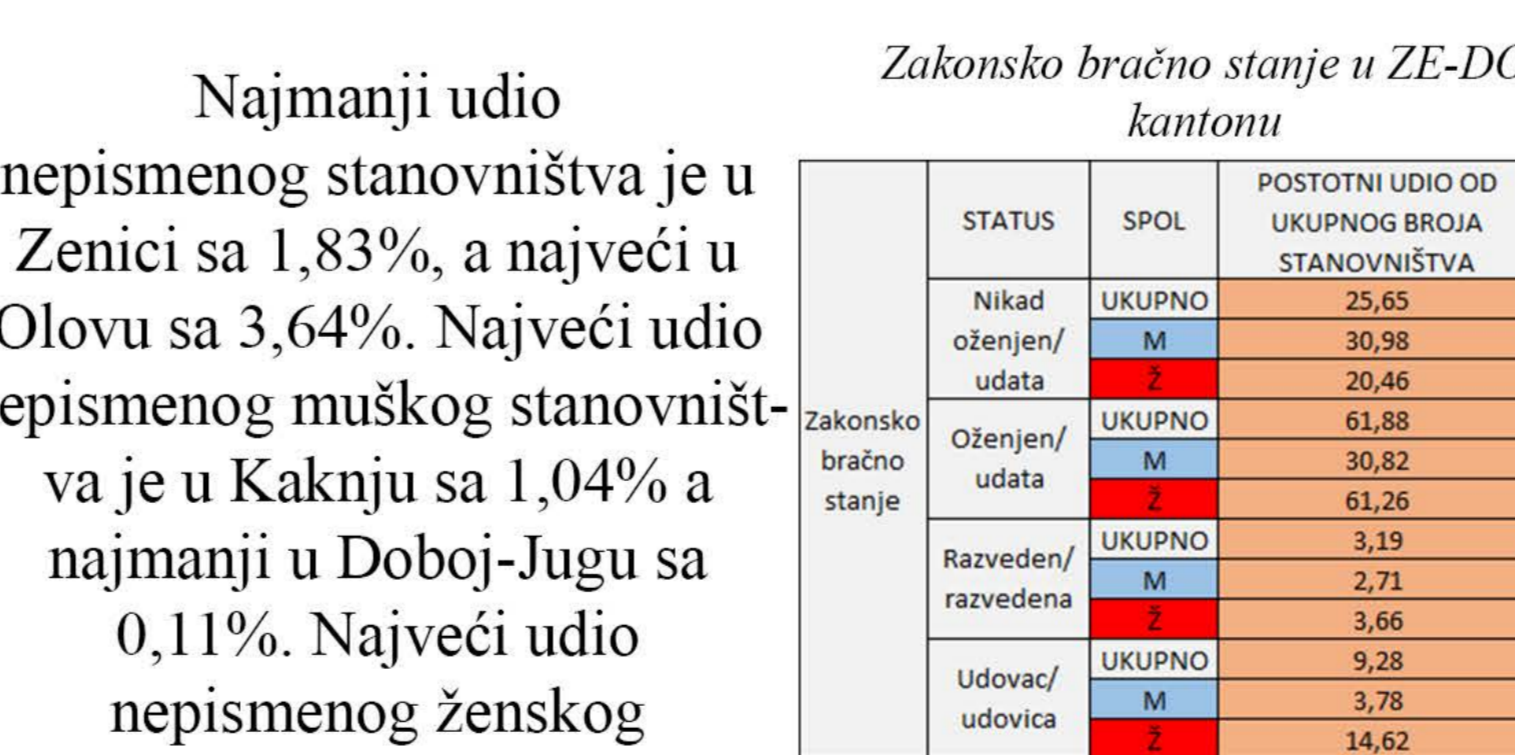
NIVO OBRAZOVANJA	UKUPNO	M	Ž
Bez ikakvog obrazovanja	4,29	3,61	3,65
Nepotpuno osnovno obrazovanje	10,30	2,60	7,70
Osnovna škola	23,54	9,30	14,23
Srednja škola	51,51	30,98	20,53
Specijalizacija poslije srednje škole	1,18	1,04	0,14
Viša škola i prvi stepen fakulteta	2,32	1,29	1,03
Visoka škola i prvi stepen fakulteta	6,86	3,44	3,41
Ukupno	100	49,29	50,71

Pismenost stanovništva ZE-DO kantona po spolu i dobi

DOB	SPOL	% DOB	SPOL	%
10-14	M	0,53	M	0,64
	Ž	0,55	Ž	0,47
15-19	M	0,50	M	0,81
	Ž	0,34	Ž	1,09
20-24	M	0,24	M	1,03
	Ž	0,41	Ž	1,74
25-29	M	0,43	M	1,91
	Ž	0,37	Ž	0,62
30-34	M	0,50	M	3,75
	Ž	0,51	Ž	0,67
35-39	M	0,55	M	6,50
	Ž	0,39	Ž	7,53
40-44	M	0,59	M	1,39
	Ž	0,58	Ž	12,65
45-49	M	0,50	M	12,95
	Ž	0,44	Ž	1,88
50-54	M	0,57	M	21,35
	Ž	0,55	Ž	20,88
55-59	M	0,36	M	3,86
	Ž	0,73	Ž	32,21

U Zeničko-dobojskom kantonu ukupno je nepismeno 2,63% stanovništva, odnosno 0,67% muške populacije i 4,54% ženske populacije. Najveća stopa nepismenog stanovništva je u dobnoj skupini od 75+ godina sa 20,86%, dok je najmanja stopa nepismenosti u dobnoj kategoriji od 15-19 godina sa 0,33%. Stopa nepismenosti raste s povećanjem starosti dobnih skupina.

Intenzitet zaposlenosti po sektorima u ZE-DO kantonu

Zakonsko bračno stanje u ZE-DO kantonu

STATUS	SPOL	POSTOTNI UDIO OD UKUPNOG BROJA STANOVNIŠTVA
Nikad oženjen/udata	M	25,65
	Ž	30,98
Oženjen/udata	M	20,46
	Ž	61,88
Razveden/razvedena	M	3,19
	Ž	2,71
Udovac/udovica	M	3,78
	Ž	14,62

U Zeničko-dobojskom kantonu 61,88% stanovništva je u bračnoj zajednici. Udio muškog stanovništva u bračnoj zajednici je 30,82%, dok je udio ženskog 61,26%.

Najveći udio stanovništva Zeničko-dobojskog kantona priča Bosanskim jezikom, i to 86,59%, potom Hrvatskim 10,94%, dok Srpskim jezikom priča 0,94%. U Zeničko-dobojskom kantonu 83% stanovništva izjašnjava se kao pripadnici islamske vjeroispovijesti, 12% kao pripadnici katoličke vjeroispovijesti, 2% pravoslavne vjeroispovijesti, dok je 1% ateista.

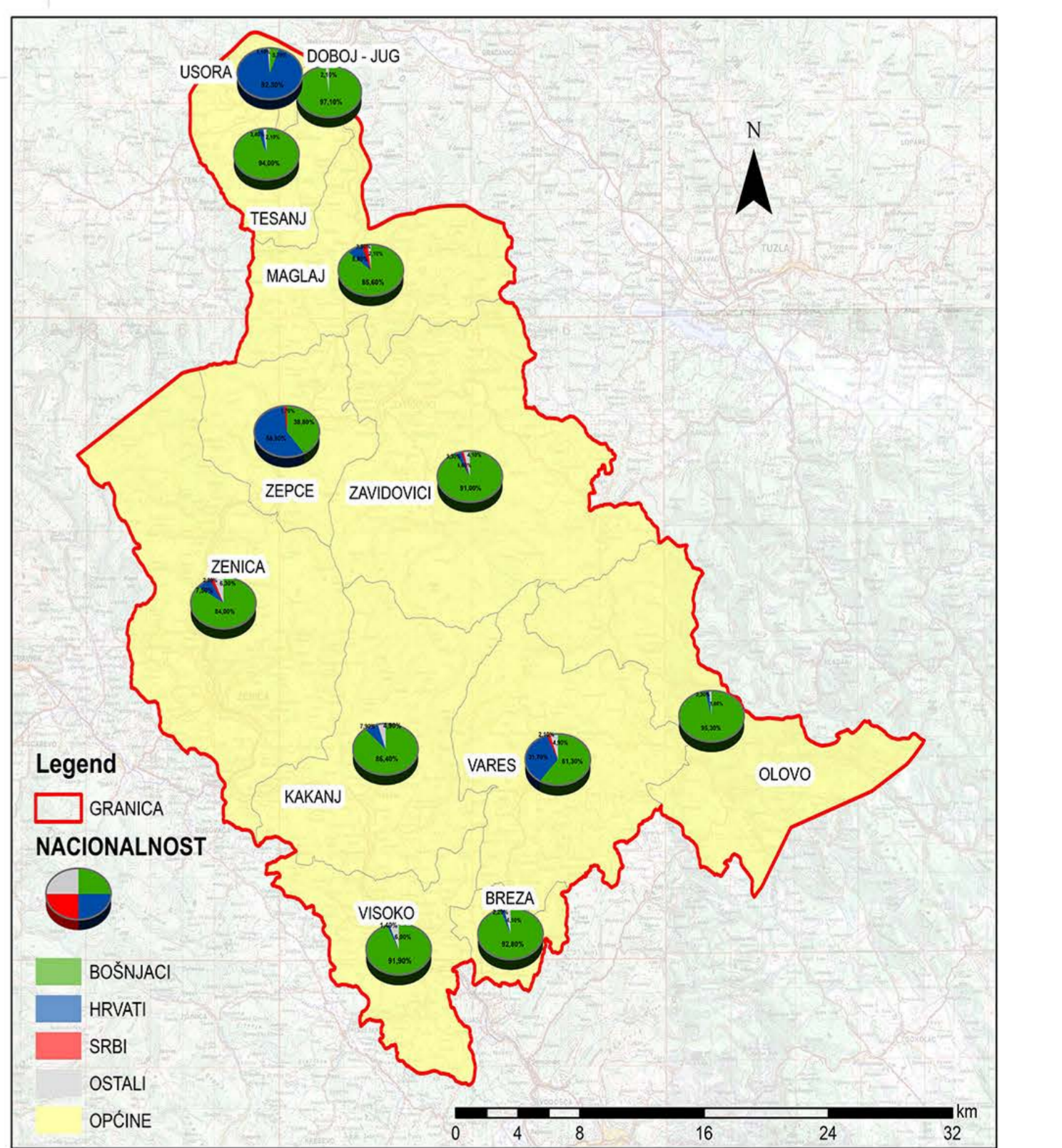
STATUS	SPOL	POSTOTNI UDIO OD UKUPNOG BROJA STANOVNIŠTVA
Nikad oženjen/udata	M	25,65
	Ž	30,98
Oženjen/udata	M	20,46
	Ž	61,88
Razveden/razvedena	M	3,19
	Ž	2,71
Udovac/udovica	M	3,78
	Ž	14,62

Zaposlenost stanovništva po privrednim sektorima općina ZE-DO kantona

Općina	PRIMARNI SEKTOR	SEKUNDARNI SEKTOR	TERCIJARNI SEKTOR
BREZA	27,54	29,60	31,89
DOBOJ JUG	2,01	34,40	63,77
KAKANJ	26,26	23,20	50,53
MAGLAJ	6,97	35,23	57,80
OLOVO	17,99	32,03	49,98
TEŠANJ	3,86	37,53	58,61
USORA	6,00	19,92	74,07
VAREŠ	18,55	26,34	55,10
VISOKO	16,83	40,50	50,07
ZAVIDOVIĆI	11,50	35,14	53,36
ZENICA	7,83	23,63	68,54
ŽEPČE	12,22	21,37	66,41
ZE-DO KANTON	11,37	28,66	59,97

Na nivou Zeničko-dobojskog kantona 11,37% stanovništva zaposleno je u primarnom sektoru, 28,66% u sekundarnom i 59,97% u tercijarnom. U svim općinama dominantno je zaposleno stanovništvo u tercijarnom sektoru, dok je u većini općina najmanji udio stanovništva zaposlenog u primarnom sektoru.

Etnička struktura ZE-DO kantona

U ukupnoj strukturi stanovništva ZE-DO kantona 77% stanovništva se izjašnjava kao Bošnjaci, 18,36% kao Hrvati, 1,33% kao Srbi i 3,33% stanovništva pripadaju ostalim etničkim grupama. U svim općinama izuzev Usore i Žepča postotni udio Bošnjaka je najveći. U općinama Usora i Žepče dominira udio Hrvatskog stanovništva. Najveći procenat Bošnjačke etničke grupe je u općini Doboju-Jug sa 97,10%, a najmanji u općini Usora sa 5,70%. Najveći udio Hrvatskog stanovništva u odnosu na ostale jeste u općini Usora sa 92,30% stanovništva a najmanji u općini Doboju-Jug sa 0,60%. Najveći udio Srpskog stanovništva je u općini Maglaj sa 3,50%, a najmanji u općini Doboju-Jug sa 0,20%.